

กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม
Department of Religious Affairs,
Ministry of Culture

กุมภาพันธ์ - มีนาคม ๒๕๖๒

วารสาร

สายตรงศาสนา

www.dra.go.th
ปีที่ ๑๖ ฉบับที่ ๒

พิธีทางศาสนาหามงคล ๕ ศาสนา

น้อมรำลึกพระมหากรุณาธิคุณพระมหากษัตริย์แห่งราชวงศ์จักรี
งานไตรมาสพระบารมี ๒๓๗ ปี กรุงรัตนโกสินทร์

“...เรื่องศาสนานี้จะเป็นศาสนาใด
หากปฏิบัติโดยดีและถูกต้อง
ก็ย่อมจะมีประโยชน์สำหรับแต่ละบุคคล
และเป็นประโยชน์สำหรับส่วนรวมด้วย
เพราะว่าบุคคลที่มีความคิดดีทำดีตั้งใจดี
ทำให้ส่วนรวมอยู่เย็นเป็นสุข...”

พระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช
พระราชทานแก่คณะกรรมการจัดงานแมลิดกลาง
ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐานพระราชวังดุสิต เมื่อวันที่ ๒๙ มิถุนายน ๒๕๒๔

๑. วัตถุประสงค์

๑. เพื่อเผยแพร่ข้อมูลทางวิชาการด้านศาสนา การอนุรักษ์สืบทอดศาสนาพิธีและประเพณีที่ดั่งาม
๒. เพื่อเผยแพร่ผลงานของกรรมการศาสนา
๓. เพื่อเป็นสื่อกลางในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของคนในชาติ

๒. คณะที่ปรึกษา

๑. นายกิตติพันธ์ พานสุวรรณ	อธิบดีกรมการศาสนา
๒. นางศรีนวล ลักกิตโร	รองอธิบดีกรมการศาสนา
๓. นายมานัส ทารัตน์ใจ	ที่ปรึกษารวมการศาสนา
๔. นางสาวพิไล จิรไกรศิริ	ที่ปรึกษารวมการศาสนา
๕. นายชวลิต ศิริภิรมย์	ที่ปรึกษารวมการศาสนา
๖. นายสำรวย นักการเรียน	ผู้อำนวยการสำนักพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม
๗. นายพลศักดิ์ สุขทรัพย์ทวีผล	ผู้อำนวยการกองศาสนูปถัมภ์
๘. นายอนุชา หาระระณี	ผู้อำนวยการสำนักงานขับเคลื่อนแผนแม่บทส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ
๙. นายวิเชียร อนันตศิริรัตน์	ผู้อำนวยการกองศาสนพิธี

๓. บรรณาธิการ

นางสาววิภากรมล สายอุบล
นักวิชาการเงินและบัญชี
ชำนาญการพิเศษ รักษาการแทน
เลขานุการกรมการศาสนา

๔. ผู้ช่วยบรรณาธิการ

๑. นายสุรียา วิวัฒน์กิจเลิศ	๒. นางสาวปารวี ลีวัฒนา
๓. นางสาวอัญญาณี เทศประสิทธิ์	๔. นายไกรสร ตันธน์วัฒน์
๕. นางสาวเจนิสตา ธงแก้ว	๖. นางสาวปาลิน หนูช่วย
๗. นายฉัตรชัย พิมพ์พิจิตรต์	

๕. กองบรรณาธิการ

๑. นางสาวฐิติมา สุภักดิ์	๒. นายชนะกิจ คชชี
๓. นายธนพล พรหมสุวรรณ	๔. นายประภาส แก้วสุวรรณ
๕. นางสาววาสนา เพ็งสะและ	๖. นายไอสื้อ ราษฎร์เรือง
๗. นายศักดิ์เพชร ยานะแก้ว	๘. นายพจนาน ปัญญาศิลป์
๙. นางสุภัตรา หะย็อบคุลอรอมาน	๑๐. นางสาวเรณู รัตนชัยเดชา
๑๑. นายบุญเกียรติ เกียรติบรรจง	

บทบรรณาธิการ

วารสารสายตรงศาสนา ปีที่ ๑๖ ฉบับที่ ๒ (เดือนกุมภาพันธ์ - มีนาคม ๒๕๖๒) เป็นวารสารที่ยังคงมุ่งมั่นเป็นสื่อกลางด้านศาสนสัมพันธ์ในการสื่อสารและเผยแพร่องค์ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับศาสนาทั้ง ๕ ศาสนาในแง่มุมต่างๆ ทั้งด้านความเป็นมาของศาสนา ศาสดาศาสนบุคคลของพระพุทธศาสนา ศาสนาอิสลาม ศาสนาคริสต์ ศาสนาพราหมณ์-ฮินดู และศาสนาซิกข์ ในเล่มนี้ท่านยังจะได้เยี่ยมชมลัทธิ ศาสนสถานของศาสนาอิสลาม ได้เรียนรู้วันสำคัญของศาสนาอิสลาม และได้รับทราบผลการดำเนินงานโครงการ กิจกรรมของกรมการศาสนา ที่ได้ดำเนินการร่วมกับองค์การศาสนาและภาคีเครือข่าย

วารสารสายตรงศาสนาฉบับนี้อยู่ในช่วงเวลาการจัดงาน “ได้ร่วมพระบารมี ๒๓๗ ปี กรุงรัตนโกสินทร์” ซึ่งดำเนินการโดยกระทรวงวัฒนธรรม กรมการศาสนา ได้ร่วมกับองค์การศาสนา ทั้ง ๕ ศาสนา จัดพิธีทางศาสนาตามหามงคล ๕ ศาสนา เมื่อวันที่ ๙ มีนาคม ๒๕๖๒ ณ หอสมุดแห่งชาติ เพื่อน้อมรำลึกในพระมหากรุณาธิคุณของพระมหากษัตริย์แห่งราชวงศ์จักรีทุกพระองค์ที่ทรงมีคุณูปการต่อพสกนิกรชาวไทยทุกศาสนาที่อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ภายใต้พระบรมโพธิสมภาร รวมทั้งเสริมสร้างความปรองดองสมานฉันท์ของศาสนิกชนทุกศาสนา ด้วยการปฏิบัติศาสนกิจอันเป็นมงคลตามหลักศาสนา จึงได้นำเสนอความหมาย และความสำคัญของพิธีการทางศาสนาของทั้ง ๕ ศาสนา ให้ท่านผู้อ่านได้เรียนรู้อีกด้วย

กองบรรณาธิการ

สารบัญ

วารสาร

สายตรงศาสนา

ปีที่ ๑๖ ฉบับที่ ๒ ประจำเดือนกุมภาพันธ์ - มีนาคม ๒๕๖๒

๒ พระบารมีปกเกล้า

- ✦ พระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช พระราชทานแก่คณะกรรมการจัดงานเมาลิตกลาง ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต

๓ บทบรรณาธิการ

๔ สารบัญ

๕ เรื่องเล่าจากปก

- ✦ พิธีทางศาสนาหมวมงคล ๕ ศาสนา น้อมรำลึกพระมหากรุณาธิคุณพระมหากษัตริย์แห่งราชวงศ์จักรี งานใต้ร่มพระบารมี ๒๓๗ ปี กรุงรัตนโกสินทร์

๗ ศาสนปริทรรศน์

- ✦ ภารกิจของกรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม

๑๐ ศาสนัน์บัญญัติ

- ✦ ศาสนาในประเทศไทย

๒๑ เยี่ยมมยลศาสนสถาน

- ✦ ศาสนาอิสลาม

๒๙ โลกर्मเย็นด้วยศาสนา

- ✦ วันสำคัญทางศาสนาอิสลาม

๓๑ เส้นทางแห่งศรัทธา

- ๓๑ ปลุกศรัทธาพระพุทธศาสนา สังกะขณียสถาน
- ๓๔ การส่งเสริมให้คนไทยเข้าวัดเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิต
- ๓๘ ทูตานุทูตประจำประเทศไทยที่นับถือพระพุทธศาสนา ร่วมพิธีเจริญพระพุทธมนต์ ตักบาตร และเวียนเทียน เนื่องในเทศกาลมาฆบูชา ประจำปี พ.ศ. ๒๕๖๒
- ๓๙ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ศูนย์เรียนรู้ศีลธรรม พลังขับเคลื่อนชุมชนคุณธรรม สร้างเด็กไทย อนาคตชาติที่ยั่งยืน
- ๔๑ การอบรมผู้สอนประจำศูนย์อบรมศาสนาอิสลาม และจริยธรรมประจำมัสยิด ประจำปี ๒๕๖๒
- ๔๒ ค่ายเยาวชนสมานฉันท์
- ๔๓ ปักหมุดพื้นที่คุณธรรมทั่วประเทศ
- ๔๖ เรื่องเล่ารอบรั้วศาสนา
- ๕๑ แสงธรรมส่องใจ

๑๐

๒๙

๓๑

พิธีทางศาสนาหมงคล ๕ ศาสนา

น้อมรำลึกพระมหากษัตริย์และพระมหากษัตริย์แห่งราชวงศ์จักรี งานได้ร่มพระบารมี ๒๓๗ ปี กรุงรัตนโกสินทร์

เรียบเรียงโดย : นายวิเชียร อนันตศิริรัตน์
นักวิชาการศาสนาชำนาญการพิเศษ
รักษาการในตำแหน่งนักวิชาการศาสนาเชี่ยวชาญ (ด้านศาสนิกสัมพันธ์)*

ในปีพุทธศักราช ๒๕๖๒ กรุงรัตนโกสินทร์มีอายุครบ ๒๓๗ ปี แห่งการสถาปนา รัฐบาลได้รณรงค์ส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนร่วมจัดงาน สมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ในวาระโอกาสดังกล่าว โดยกระทรวง วัฒนธรรม ได้จัดงาน ๒๓๗ ปี กรุงรัตนโกสินทร์ ระหว่างวันที่ ๘ - ๑๐ มีนาคม ๒๕๖๒ ณ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร และสวนสันติ ชัยปราการ เพื่อน้อมรำลึกในพระมหากษัตริย์คุณของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ปฐมกษัตริย์แห่งราชวงศ์จักรีที่ทรง สถาปนากรุงรัตนโกสินทร์ และเพื่อเทิดพระเกียรติพระมหากษัตริย์ไทย ทุกพระองค์ในราชวงศ์จักรีที่ได้ทรงนำพาและพัฒนาประเทศให้ เป็นปึกแผ่นและมีความเจริญรุ่งเรืองมาครบรอบ ๒๓๗ ปี ในการนี้ กรมการศาสนา ได้ร่วมกับองค์การศาสนาพุทธ ศาสนาอิสลาม ศาสนาคริสต์ ศาสนาพราหมณ์ - ฮินดู ศาสนาซิกข์ และภาคีเครือข่าย ต่างๆ จัดงาน “พิธีทางศาสนาหมงคล ๕ ศาสนา น้อมรำลึก พระมหากษัตริย์คุณพระมหากษัตริย์ไทยแห่งราชวงศ์จักรี ในงาน มหกรรมได้ร่มบารมี ๒๓๗ ปี กรุงรัตนโกสินทร์” เมื่อวันที่ ๙ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๒ ณ ห้องประชุมใหญ่ หอสมุดแห่งชาติ เขตดุสิต กรุงเทพฯ เพื่อรวมพลัง ๕ ศาสนา ร่วมกันแสดงออกถึงความจงรักภักดีต่อ สถาบันพระมหากษัตริย์ ในฐานะที่ทุกพระองค์เป็นอัครศาสนูปถัมภก และเสริมสร้างความปรองดองสมานฉันท์ ของศาสนิกชน ทุกศาสนา ด้วยการปฏิบัติศาสนกิจอันเป็นมงคลของแต่ละศาสนา ตามลำดับ ดังนี้

๑. พิธีเจริญพระพุทธมนต์ (พระพุทธศาสนา)

การเจริญพระพุทธมนต์ หรือการสวดมนต์ เป็นหลักสำคัญ อย่างหนึ่งในพระพุทธศาสนา นิยมมาตั้งแต่โบราณกาล ในขั้นต้น สวดสาธยายเพื่อจำหลักคำสอนที่เป็นพระพุทธรวณะเท่านั้น ใช้ภาษามครเป็นพื้น เพราะภาษามครเป็นภาษาหลักเดิมของ พระพุทธศาสนา และนับถือกันว่าเป็นของศักดิ์สิทธิ์ การได้ยินได้ฟัง พระสงฆ์สวดสาธยาย ถือว่าเป็นสิริมงคล ประสิทธิ์ประสาทความเจริญ และสามารถที่จะป้องกันภัยอันตรายได้ ผู้นับถือพระพุทธศาสนา ย่อมนับถือพระพุทธมนต์เสมอด้วยชีวิตจิตใจ จัดเป็นกุศลพิธีมาแต่ ครั้งพุทธกาล

๒. พิธีดูอาขอพร (ศาสนาอิสลาม)

ดูอา คือ การขอพร หรือ คำขอพร พระเป็นเจ้าได้ทรงบัญญัติไว้ว่า “**สุเจ้าจงขอแล้วพระองค์จะประทานให้**” ดูอาถือเป็นความจำเป็นเพื่อแสดงออกถึงการรำลึกถึงอัลลอฮ์ และเฉพาะพระองค์เท่านั้นที่ทรงสิทธิ์ตอบสนองหรือไม่ตอบสนองคำขอ อิสลามสอนให้อ่านดูอาในเวลาและโอกาสต่างๆ เช่น เวลาก่อนเข้านอนและเมื่อตื่นนอนก่อนหลังตื่นน้ำ ก่อนและหลังรับประทานอาหาร หลังการไหว้ และจาม เมื่อเข้าและออกจากมัสยิด ก่อนออกจากบ้าน ขณะขับชียานพาหนะ เมื่อฝนรัย ประสบเหตุอันน่าสะพรึงกลัว ตื่นตาคืนใจ คับขัน ต้องการความช่วยเหลือ และในวาระต่างๆ อีกมากมาย

๓. พิธีอธิษฐานภาวนา (ศาสนาคริสต์)

การอธิษฐานภาวนา เป็นรูปแบบความผูกพันระหว่างมนุษย์กับพระเป็นเจ้าเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ที่ลึกซึ้งตามประสามนุษย์ว่า “เราจะบอกว่าเรารักกันอย่างไร หากเราไม่เคยคิดถึงกัน ไม่เคยสนทนากัน ไม่เคยมีปฏิสัมพันธ์กัน ไม่คิดจะทำสิ่งที่ดีให้แก่กันและกัน หรือเมื่อคิดถึงแล้วก็ไม่เคยปฏิบัติสิ่งที่ดีต่อกัน” การภาวนาสำหรับชาวคริสตศาสนิกชนจึงเป็นสิ่งที่มนุษย์แสดงออกถึงความสัมพันธ์ดังกล่าว โดยมีบทภาวนาที่คริสตศาสนิกชนทุกคนสามารถอธิษฐานภาวนาร่วมกันได้ เป็นบทภาวนาที่ใช้ในการอธิษฐานสาธารณะ เพื่อแสดงความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน เป็นบทภาวนาจากคัมภีร์ไบเบิล เช่น บทเพลงสดุดี บทข้าแต่พระบิดา หรือบทภาวนาที่พระศาสนจักรได้ประพันธ์ขึ้นแต่ในเวลาเดียวกันการภาวนาด้วยบทภาวนาที่แต่ละคนอธิษฐานแบบเงียบๆ ภายในใจ หรือด้วยวาจาก็เป็นการภาวนาเช่นกัน นอกจากนี้ คริสตศาสนิกชนภาวนาแม้ขณะที่กำลังทำงาน หรือทำกิจกรรมต่างๆ ในชีวิต หากคิดถึงพระเจ้าของกิจการทุกอย่างที่ทำเหล่านั้นก็ล้วนแต่เป็นการภาวนาทั้งสิ้น

๔. พิธีสวดมนต์ (ศาสนาพราหมณ์-ฮินดู)

การสวดมนต์ หรือ **ท่องพระเวท** เรียกว่า **พรหมยัชชยะ** และ **เทวยัชชยะ** เป็นหลักสำคัญ ๒ ประการ ที่ผู้นับถือศาสนาฮินดู^๑ ที่เคร่งจะต้องทำประจำวัน ที่เรียกว่า **ปัญจมหายัชชยะ** คือการบูชาที่ยิ่งใหญ่ ๕ ประการ ได้แก่

๑. **พรหมยัชชยะ** จะต้องท่องคัมภีร์พระเวทและคัมภีร์อื่นๆ ทุกวัน การปฏิบัติเช่นนี้จะช่วยให้ไม่ลืมสิ่งที่รำเรียนมา เป็นการรักษาความรู้เก่า และเพิ่มความรู้ใหม่
๒. **ปัตถยัชชยะ** นึกถึงบรรพบุรุษผู้ล่วงลับไปแล้วทุกวัน เพื่อให้รู้ว่าตนเองมีหน้าที่รักษา ทำนุบำรุง และสืบต่อมรดกทางวัฒนธรรมที่บรรพบุรุษได้สร้างไว้
๓. **เทวยัชชยะ** ระลึกถึงพระเจ้าโดยการสวดมนต์ทุกวัน และทำสมาธิ
๔. **ภุตยัชชยะ** ให้อาหารแก่คนที่หิวโหย เพื่อพัฒนาความมีน้ำใจในการที่จะแบ่งปันผู้อื่น รวมถึงการเอาใจใส่ดูแลสัตว์และพืชด้วย เป็นการรักษาสสิ่งแวดล้อมได้อย่างดี
๕. **นรยัชชยะ** ให้ความรักความเคารพนับถือแขกผู้มาเยือน คือเจ้าของบ้านจะต้องให้การต้อนรับแขกผู้มาเยือนอย่างดีที่สุด ถือว่าแขกผู้มาเยือนเปรียบเสมือนเทพ

๕. พิธีสวดกীরตันและอรัดาส (ศาสนาซิกข์)

ก่อนจะดำเนินการใดๆ ไม่ว่าจะทางศาสนาหรือทางสังคม ประเพณี ชาวซิกข์จะสวดขอพรจากพระศาสดา ซึ่งมีเนื้อหาความหมายว่า “ข้าแต่พระศาสดา นานักองศ์ปฐมบรมศาสดาแห่งศาสนาซิกข์ และพระศาสดาอื่นๆ ทั้งหลาย จวบถึงพระศาสดาคุรุโคบินต์ซึ่งเป็นผู้สถาปนาพระมหาคัมภีร์สิริคุร์รันด์ ซาฮิบ ขอพระองค์ได้โปรดเมตตาประทานพรให้... (พร้อมกล่าวกิจกรรมหรือการร้องขอที่ต้องการ) ... ท้ายที่สุดบทอรัดาสจะจบลงด้วยศาสนสำนวนที่ว่า “นานักนาม จัรตีกาลา เตเร ปาเน่ ซารบัตดา ปารา” อันหมายถึงว่า **ในนามของพระศาสดานานัก ขอความรักและสันติสุขจงประสบแด่มนุษยชาติทั้งหลาย**^๒ ☀

^๑ ศาสนาฮินดู เป็นศาสนาที่ประชาชนส่วนใหญ่ของอินเดียนับถือ ในประเทศไทยคนรู้จักศาสนาฮินดูในชื่อ “ศาสนาพราหมณ์” ดังนั้น ชื่อทางการของศาสนาฮินดูในประเทศไทยคือศาสนาพราหมณ์-ฮินดู
^๒ บทสวดขอพรศาสนาซิกข์ เป็นการขอร้องให้พระองค์ประทานพรและเมตตาแด่ชนทุกชั้นทุกวรรณะ ทุกเชื้อชาติ ทุกศาสนาโดยเท่าเทียมกัน

ภารกิจของกรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม

รวบรวมโดย : กลุ่มนิติการ สำนักงานเลขาธิการกรม กรมการศาสนา

“กรมการศาสนา” เป็นหน่วยงานทางราชการที่รับภารกิจด้านการพระศาสนา ตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัย มีพัฒนาการชื่อเรียกไปตามกาลสมัย ตั้งแต่กรมธรรมการ กรมสังฆการี กรมธรรมการสังการี โดยมีกำหนดชื่อหน่วยงานว่า “กรมการศาสนา” ตั้งแต่วันที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๔๔ เป็นต้นมา โดยสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ จนกระทั่งปี พ.ศ. ๒๕๔๕ ได้มีการปฏิรูประบบราชการ จึงมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. ๒๕๔๕ และพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๔๕ ซึ่งมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๓ ตุลาคม ๒๕๔๕ กรมการศาสนา ได้มาสังกัดกระทรวงวัฒนธรรม รวมถึงมีการจัดตั้งสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ มีฐานะเทียบเท่ากับกรมขึ้นตรงต่อนายกรัฐมนตรี และโอนภารกิจบางส่วนของกรมการศาสนาไปเป็นของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ โดยมีการทึ่เกี่ยวกับ การดำเนินงานของรัฐด้านศาสนา ทั้ง ๕ ศาสนา ได้แก่ ศาสนาพุทธ ศาสนาอิสลาม ศาสนาคริสต์ ศาสนาพราหมณ์-ฮินดู และศาสนาซิกข์

กรมการศาสนา มีฐานะทางกฎหมายและมีอำนาจหน้าที่อย่างไร ตามกฎหมายใด

๑. กรมการศาสนา เป็นส่วนราชการระดับกรม สังกัดกระทรวงวัฒนธรรม มีฐานะทางกฎหมายเป็นนิติบุคคล ตามมาตรา ๗ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๓๔

๒. กฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม พ.ศ. ๒๕๕๗ กำหนดให้ กรมการศาสนา มีภารกิจเกี่ยวกับการดำเนินงานของรัฐด้านศาสนา โดยการทำนุบำรุง ส่งเสริมและให้การอุปถัมภ์คุ้มครองกิจการด้านพระพุทธศาสนาและศาสนาอื่นๆ ที่ทางราชการรับรอง ตลอดจนส่งเสริมพัฒนาความรู้ คู่คุณธรรม ส่งเสริมความเข้าใจอันดี และสร้างความสมานฉันท์ ระหว่างศาสนิกชนของทุกศาสนา รวมทั้งดำเนินการเพื่อให้คนไทย นำหลักธรรมของศาสนามาใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้เป็นคนดี มีคุณธรรม โดยมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

- (๑) ทำนุบำรุง ส่งเสริมเพื่อพัฒนาความรู้คู่คุณธรรม
- (๒) เสริมสร้างศีลธรรม ปลุกฝังคุณธรรมจริยธรรม

(๓) ดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมกิจการฮัจย์ รวมทั้งกฎหมายและระเบียบอื่น ที่เกี่ยวข้อง (ปัจจุบันการส่งเสริมกิจการฮัจย์ได้โอนภารกิจไปยังกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมกิจการฮัจย์ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๕๙)

(๔) ส่งเสริม ดูแล รักษาและทำนุบำรุงศาสนสถาน และศาสนวัตถุ

(๕) ให้การอุปถัมภ์พระพุทธศาสนาและศาสนาอื่นๆ ที่ทางราชการรับรอง และสนับสนุนการดำเนินการขององค์การศาสนา

(๖) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกรม หรือตามที่รัฐมนตรีหรือคณะรัฐมนตรีมอบหมาย

๓. กรมการศาสนามีวิสัยทัศน์ พันธกิจ ยุทธศาสตร์ ในการดำเนินงานดังต่อไปนี้

วิสัยทัศน์

“ขับเคลื่อนงานราชูปถัมภ์และศาสนพิธีได้สมพระเกียรติ ศาสนาทุกศาสนาได้รับการอุปถัมภ์คุ้มครอง ประชาชนมีคุณธรรม จริยธรรมนำสู่สังคมคุณธรรมทั้งแผ่นดิน”

พันธกิจ

๑. สนองงานพระราชพิธี พระราชกุศล รัฐพิธี และศาสนพิธี
๒. ปลุกฝังและเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต
๓. ส่งเสริมและสานสัมพันธ์กิจกรรมทางศาสนา
๔. อุปถัมภ์ ทำนุบำรุง คุ้มครองกิจการด้านศาสนา

ยุทธศาสตร์

๑. รักษาสืบทอดสถาบันหลักของประเทศให้ประชาชนเกิดความภาคภูมิใจ ความรักและหวงแหน
๒. ส่งเสริม สืบสาน ปลุกฝังจิตวิญญาณให้เกิดความเลื่อมใสศรัทธาในสถาบันศาสนา และสถาบันพระมหากษัตริย์
๓. บูรณาการการทำงานเครือข่ายเพื่อขับเคลื่อนหลักธรรมทางศาสนาสู่ประชาชน
๔. น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงบูรณาการงานศาสนา

สำนักงานเลขาธิการกรม

มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

- ๑) ปฏิบัติงานบริหารทั่วไป งานสารบรรณ งานบริการ และงานกิจกรรมพิเศษของกรม
- ๒) ดำเนินการเกี่ยวกับงานช่วยอำนวยความสะดวกและเลขานุการของกรม
- ๓) ประชาสัมพันธ์การปฏิบัติราชการของกรมและเผยแพร่กิจกรรมความก้าวหน้าในงานด้านต่างๆของกรม
- ๔) ดำเนินการเกี่ยวกับการเงิน การบัญชี การงบประมาณ การพัสดุอาคารสถานที่และยานพาหนะของกรม
- ๕) จัดระบบงานและบริหารงานบุคคลของกรม
- ๖) ดำเนินการเกี่ยวกับงานกฎหมายและระเบียบงานนิติกรรม และสัญญางานเกี่ยวกับความรับผิดชอบแพ่งและอาญา งานคดีปกครอง และงานคดีอื่นที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของกรม
- ๗) จัดทำและประสานแผนการปฏิบัติงานของกรมให้สอดคล้องกับนโยบายและแผนแม่บทของกระทรวง ดำเนินการเกี่ยวกับงานโครงการพิเศษ งานความร่วมมือกับต่างประเทศ รวมทั้งเร่งรัดติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานตามแผนงานและโครงการของหน่วยงานในสังกัด
- ๘) จัดระบบการสำรวจ การจัดเก็บ การประมวลผล และการใช้ประโยชน์ข้อมูลของหน่วยงานในสังกัด และเป็นศูนย์ข้อมูลเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของกรม
- ๙) ประสานความสัมพันธ์ระหว่างคณะสงฆ์ องค์กรทางศาสนา หน่วยงานภาครัฐและเอกชนทั้งในและต่างประเทศ
- ๑๐) ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

กองศาสนูปถัมภ์

มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

- ๑) ดำเนินการเกี่ยวกับงานพระราชพิธี งานพระราชกุศล งานรัฐพิธี และงานศาสนพิธีของกระทรวง ทบวง กรมต่างๆ
- ๒) ให้การอุปถัมภ์ด้านศาสนสงเคราะห์
- ๓) ดำเนินการให้การอุปถัมภ์ประสานงานและควบคุมดูแลการเผยแพร่ศาสนาที่ทางราชการรับรอง
- ๔) ดำเนินการประสานงานระหว่างผู้นำศาสนาและศาสนิกชนทุกศาสนา เพื่อให้เกิดความสมานฉันท์
- ๕) เสนอแนวทางการกำหนดนโยบายและมาตรการในการสร้างความสมานฉันท์ระหว่างศาสนาอื่นที่ทางราชการรับรอง
- ๖) จัดทำและเผยแพร่องค์ความรู้ด้านศาสนพิธี ด้านมารยาทไทย ในทางพระพุทธศาสนาและศาสนาอื่นทั้งในและต่างประเทศ วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ผลงานการวิจัยและวิชาการทางศาสนาอื่นแก่บุคคลทั่วไป
- ๗) ปฏิบัติงานร่วมกับสำนักพระราชวัง รับสนองงานในพระบรมราชานุเคราะห์และพระบรมราชูปถัมภ์ตามพระบรมราชโองการและหมายรับสั่ง
- ๘) สนับสนุนการพัฒนาบุคลากรทางศาสนาอื่นที่ทางราชการรับรอง เพื่อส่งเสริมให้นำหลักธรรมทางศาสนาไปสู่การเสริมสร้างศีลธรรมปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรม
- ๙) ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

สำนักพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม

มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

- ๑) ศึกษา วิเคราะห์ วิจัย เพื่อเสนอแนะการกำหนดนโยบายและแนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเพื่อเสนอต่อนายกรัฐมนตรีและมหาเถรสมาคม
- ๒) ดำเนินการเกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและส่งเสริมการนำหลักธรรมไปพัฒนาคุณภาพชีวิต เพื่อสร้างให้นักเรียนนักศึกษาและประชาชนเกิดความรู้คู่คุณธรรม
- ๓) เผยแพร่และส่งเสริมศีลธรรม
- ๔) ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

ทำเนียบผู้บริหาร กรมการศาสนา

นายกิตติพันธ์ พานสุวรรณ
อธิบดีกรมการศาสนา

นางศรีนวล ลักกิตโร
รองอธิบดีกรมการศาสนา

นายสำราญ นັกการเรีน
ผู้อำนวยการสำนักพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม

นายพุดศักดิ์ สุขทรัพย์ทวีผล
ผู้อำนวยการกองศาสนูปถัมภ์

นางสาวรัฐติมา สุภักดิ์
นักวิชาการศาสนาเชี่ยวชาญ
ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านการเผยแพร่คุณธรรมจริยธรรม

นางสาววิภาภมล สายอุบล
นักวิชาการเงินและบัญชีชำนาญการพิเศษ
รักษาราชการแทน เลขานุการกรมการศาสนา

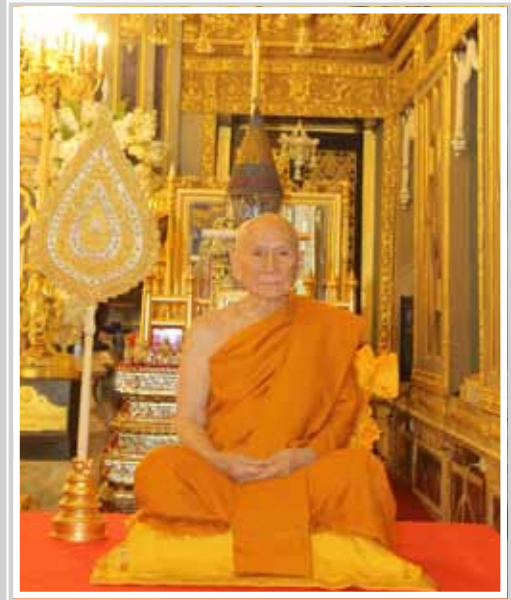
ศาสนาในประเทศไทย*

พระพุทธศาสนา

ในปัจจุบันชาวไทยส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ ๙๐ นับถือพระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาท ซึ่งเป็นพระพุทธศาสนาแบบดั้งเดิมเคร่งครัดในพระธรรมวินัย พยายามรักษาคติความเชื่อและแนวปฏิบัติถือตามที่พระอรหันต์พุทธสาวกได้วางหลักธรรมวินัยเป็นแบบแผนไว้ตั้งแต่เมื่อครั้งปฐมสังคายนา ซึ่งนับถือแพร่หลายในประเทศไทย พม่า ลาว กัมพูชา และศรีลังกา

ผู้คนส่วนใหญ่ในดินแดนประเทศไทยนับถือพระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาทมาตั้งแต่สมัยทวารวดีราวพุทธศตวรรษที่ ๑๑ - ๑๖ พระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาทประดิษฐานอย่างมั่นคงเป็นศาสนาหลักของบ้านเมืองสืบมาในสมัยสุโขทัย อโยธยา จนถึงปัจจุบัน กล่าวได้ว่าเป็นศาสนาประจำชาติของชาวไทยมาช้านานจึงมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตและวัฒนธรรมประเพณีของชาวไทยเป็นอันมาก ทั้งคติความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปะ วรรณคดี ค่านิยม เป็นต้น

ในปัจจุบันพระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาทในประเทศไทยยังแบ่งออกเป็นคณะมหานิกายซึ่งเป็นคณะสงฆ์ที่มีอยู่เดิม และคณะธรรมยุตหรือธรรมยุติกนิกาย ซึ่งพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งขึ้น

สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก

นอกจากนี้ พระพุทธศาสนาฝ่ายมหายานยังเป็นถิ่นนับถือของชาวไทยอยู่ด้วยส่วนหนึ่ง ซึ่งเจริญรุ่งเรืองควบคู่กันมากับฝ่ายเถรวาท ปัจจุบันพระพุทธศานามหายานมีเงินนิกายและอนันตนิกายตามทะเบียนวัดและสำนักสงฆ์เงินนิกายใน พ.ศ. ๒๕๕๔ รวมทั้งสิ้น ๑๗ แห่ง เช่น วัดโพธิ์แมนคุณาราม กรุงเทพฯ วัดมังกรกมลาวาส กรุงเทพฯ วัดบำเพ็ญจินพรต กรุงเทพฯ วัดโพธิ์เย็น จังหวัดกาญจนบุรี วัดจันทารามโมสร จังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นต้น

พระบรมศาสดา ศาสนบุคค

พระพุทธศาสนามีประวัติความเป็นมายาวนานกว่า ๒,๕๐๐ ปี นับตั้งแต่สมัยพุทธกาลผู้ประกาศศาสนาและเป็นศาสดาคือ พระสัมมาสัมพุทธเจ้า

พระบรมศาสดา

พระสัมมาสัมพุทธเจ้ามีพระนามเดิมว่า เจ้าชายสิทธัตถะ เป็นพระราชโอรสพระเจ้าสุทโธทนะ และพระนางสิริมหามายา แห่งแคว้นศากยะ (สั๊กกะ) อันมีกรุงกบิลพัสดุ์เป็นราชธานี ประสูติเมื่อวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๖ ปีกจอ ก่อนพุทธศักราช ๘๐ ปี ณ สวนลุมพินี (สวนลุมพินี และกรุงกบิลพัสดุ์ในปัจจุบันอยู่ในเขตประเทศเนปาล)

เมื่อพระชนมายุ ๕ วัน พระเจ้าสุทโธทนะโปรดให้เชิญพราหมณ์ ๑๐๘ คนมารับโภชนาหาร และได้เชิญพราหมณ์ ๘ คนเข้าพิจารณาพระลักษณะของพระกุมารเพื่อถวายคำพยากรณ์พราหมณ์ ๗ คน ในจำนวนนั้นทำนายเป็น ๒ ประการ คือ หากพระราชกุมารครองราชย์จะได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิ หากผนวชจะได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า เว้นแต่พราหมณ์อายุน้อยสุดชื่อ “โกณฑัญญะ” พยากรณ์ว่า พระราชกุมารจะได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าแน่นอนแล้วชานานพระนามพระราชกุมารว่า “สิทธัตถะ” แปลว่า “มีความต้องการสำเร็จ” และหลังจากประสูติแล้ว ๗ วัน พระพุทธมารดาได้เสด็จสวรรคต

จิตรกรรมฝาผนังเล่าเรื่องพุทธประวัติตอนพระพุทธเจ้าแสดงธรรมโปรดพุทธบริษัท วัดราชสิทธาราม กรุงเทพมหานคร

*ข้อมูลจาก : หนังสือศาสนาในประเทศไทย, กรมการศาสนา

พระปรางค์วัดอรุณราชวราราม กรุงเทพมหานคร

พระสงฆ์ประชุมปฏิบัติศาสนกิจ ในพระอุโบสถวัดม่วงพลอยวิริยาราม กรุงเทพมหานคร

เจ้าชายสิทธัตถะราชกุมารทรงศึกษาศิลปศาสตร์ทั้ง ๑๘ สาขา ในสำนักอาจารย์วิศวามิตร ซึ่งเป็นสำนักที่มีชื่อเสียงที่สุด พระเจ้าสุทโธทนะ ทรงสร้างปราสาท ๓ ถุคให้ประทับ เมื่อพระชนม์ได้ ๑๖ พรรษา ทรงอภิเษกสมรสกับพระนางยโสธรา หรือพิมพา ผู้เป็นธิดาของพระเจ้าสุปปพุทธะแห่งกรุงเทวทหะ

เมื่อพระชนมายุได้ ๒๙ พรรษา มีพระราชโอรสพระองค์หนึ่ง พระนามว่า พระราहुล ซึ่งแปลว่า บ่วง พระองค์ทอดพระเนตรเทวทูตทั้งสี่ คือ คนแก่ คนเจ็บ คนตาย และสมณะ ทำให้ทรงสังเวชพระราชหฤทัยในเพศฆราวาส วันที่เจ้าชายราहुลประสูตินั้น เป็นวันที่เจ้าชายสิทธัตถะเสด็จออกบรรพชา ณ ฝั่งแม่น้ำโอโนมมา หลังจากออกผนวชมา ๖ พรรษา ต่อมาในวันเพ็ญเดือน ๖ ณ อรุณเวลาเสนาณิคม แขวงเมืองพาราณสี ขณะมีพระชนม์ได้ ๓๕ พรรษา ได้ตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

เมื่อตรัสรู้แล้วพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเสด็จสั่งสอนประชาชนตามแคว้นต่างๆ ในอินเดียเพื่อนำพาให้ประชาชนทั้งหลายไปสู่ความพ้นทุกข์อยู่เป็นระยะเวลา ๔๕ พรรษา ชาวอินเดียในสมัยนั้นได้หันมานับถือพระพุทธศาสนา และเข้ามาบรรพชาอุปสมบทเป็นจำนวนมาก จนกระทั่งพระพุทธองค์พระชนมายุได้ ๘๐ พรรษา จึงเสด็จดับขันธปรินิพพาน

พุทธกิจประจำวัน ๕ ประการ

พุทธกิจที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงบำเพ็ญเป็นประจำในแต่ละวันมี ๕ ประการ ได้แก่

- เวลาเช้า** - เสด็จออกบิณฑบาต เพื่อโปรดเวไนยสัตว์
- เวลาเย็น** - เสด็จออกพระคันธกุฎี แสดงพระธรรมเทศนาแก่ประชาชน
- เวลาค่ำ** - ทรงตอบปัญหาธรรม แสดงธรรม ประทานโอวาทแก่เหล่าภิกษุทั้งหลาย
- เวลาเที่ยงคืน** - ทรงตอบปัญหาเทวดา
- เวลาใกล้รุ่ง** - ทรงตรวจพิจารณาสัตว์โลกที่สามารถและที่ยังไม่สามารถบรรลุธรรมอันควรจะเสด็จไปโปรดหรือไม่

ศาสนบุคคล

ผู้สืบทอดในพระพุทธศาสนา คือ พุทธบริษัท ๔ ได้แก่ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก และอุบาสิกา อันหมายถึง พุทธศาสนิกชน พุทธมามกะ พุทธสาวก อันเป็นกลุ่มผู้ร่วมกันนับถือ ร่วมกันศึกษา และรักษา สืบทอดพระพุทธศาสนาไว้

ภิกษุ หมายถึง ชายที่บวชในพระพุทธศาสนา ถือสิกขาบท ๒๒๗ ข้อ ภิกษุสาวกรูปแรก คือ พระอัญญาโกณฑัญญะ

ภิกษุณี หมายถึง หญิงที่บวชเป็นพระในพระพุทธศาสนา มีสิกขาบทและขนบธรรมเนียมทำนองเดียวกับภิกษุ แต่ถือสิกขาบทมากกว่าภิกษุ คือ ๓๑๑ ข้อ หญิงที่จะอุปสมบทเป็นภิกษุณีต้องบรรพชาเป็นสามเณรีก่อน อายุ ๑๘ ปี แล้วพึงขอสิกขาสมมุติต่อภิกษุณีสงฆ์เพื่อกำหนดให้รักษาสิกขาบท ๖ ประการถ้วน ๒ ปี ภิกษุณีรูปแรก คือ พระมหาปชาบดีโคตมีเถรี

อุบาสก หมายถึง คฤหัสถ์ผู้ชายที่แสดงตนเป็นผู้ที่นับถือพระพุทธศาสนาโดยประกาศถึงพระรัตนตรัยเป็นสรณะ ปฐมอุบาสกผู้ถึงสรณะ ๒ (พระพุทธและพระธรรม) คือ ตปุสสะ และ ภัลลิกะ ปฐมอุบาสกผู้ถึงไตรสรณะ (พระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์) คือ บิดาพระยสสะ

อุบาสิกา หมายถึง คฤหัสถ์ผู้หญิงที่แสดงตนเป็นผู้ที่นับถือพระพุทธศาสนา โดยประกาศถึงพระรัตนตรัยเป็นสรณะ ปฐมอุบาสิกา คือ มารดาของพระยสสะ และภรรยาเก่าพระยสสะ

อนึ่ง เด็กชายที่บวชในพระพุทธศาสนามีอายุยังไม่ครบ ๒๐ ปีบริบูรณ์ เรียกว่า “สามเณร” สามเณรองค์แรกในพระพุทธศาสนา คือ ราहुล ส่วนเด็กผู้หญิง เรียกว่า “สามเณรี” ซึ่งสามเณรและสามเณรีถือสิกขาบท ๑๐ ลักษณะ การบวชของภิกษุและภิกษุณี เรียกว่า “อุปสมบท” ส่วนการบวชของสามเณรหรือสามเณรี เรียกว่า “บรรพชา” ☀

ศาสนาอิสลาม

หลังจากท่านนบีมุฮัมมัด สิ้นชีวิต เกิดความขัดแย้งในเรื่องการเป็นคอลีฟะห์ (ผู้ปกครองอาณาจักรอิสลามต่อจากท่านนบีมุฮัมมัด หรือกาหลิบ) จึงทำให้ศาสนาอิสลามแยกออกเป็นนิกายต่างๆ ที่สำคัญ ได้แก่

นิกายซุนนี หรือซุนนะห์ นิกายนี้เคร่งครัดปฏิบัติตามพระมหาคัมภีร์อัลกุรอาน อัลฮะดีษ โดยถือว่าคอลีฟะห์ มีเพียง ๔ คน คือ อบูบักร์ โอมาร์ อูสมาน และอาลี มุสลิมส่วนใหญ่ในโลกรวมทั้งประเทศอินโดนีเซีย มาเลเซียและไทยนับถือนิกายนี้

นิกายชีอะห์ ชีอะห์ แปลว่า พรรคพวก หมายถึงพรรคพวกท่านอาลี นิกายนี้ถือว่าท่านอาลี บุตรชายของท่านนบีมุฮัมมัด คนเดียวเท่านั้นเป็นผู้ที่ถูกต้อง ผู้ถือนิกายนี้ส่วนใหญ่อยู่ในประเทศอิหร่าน อิรัก เยเมน อินเดียและประเทศในทวีปแอฟริกาตะวันออก

มุสลิมในประเทศไทยส่วนใหญ่เป็นนิกายซุนนี นิกายชีอะห์ ก็มีบ้าง แต่เดิมมุสลิมนิกายชีอะห์เป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในสังคมไทย โดยเฉพาะในสมัยอยุธยาได้สืบสืบทอดต่อเนื่องกันมา ได้แก่ สกุด บุนนาค ศรีเพ็ญ อหะหมัดจุฬา จุฬารัตน์ และสายสกุลอื่นๆ ตำแหน่ง จุฬาราชมนตรีในสายเจ้าพระยารัตนราชเศรษฐี (เณกอะหมัด) ซึ่งเป็นมุสลิมนิกายชีอะห์มาสิ้นสุดที่จุฬาราชมนตรีสอน อหะหมัดจุฬา ในสมัยของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ก่อนเปลี่ยนมาเป็นมุสลิมนิกายซุนนี (จุฬาราชมนตรี แซ่ม พรหมยงค์) สมัยพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล พระอัฐมรามาธิบดินทร

มัสยิดกลาง จังหวัดปัตตานี

ภายในมัสยิดกลาง จังหวัดปัตตานี

ศาสดา ศาสนนบุคคล

ศาสดาของศาสนาอิสลามคือ ท่านนบีมุฮัมมัด เกิดที่นครมักกะห์ เมื่อวันที่วันจันทร์ที่ ๑๒ เดือนเราะบิอูลเอาวัล ซึ่งตรงกับวันที่ ๒๒ เมษายน พ.ศ. ๑๑๑๔ ท่านนบีมุฮัมมัดได้โอองการจากอัลลอฮ์ โดยผ่านสื่อเทวทูตญิบรออีล และได้รับบัญชาให้นำหลักการศาสนาออกเผยแผ่แก่มวลมนุษยย์ หลังจากได้รับแต่งตั้งเป็นนบีมุฮัมมัด ๖ เดือน ท่านนบีมุฮัมมัดได้ประกาศสอนศาสนาเริ่มจากครอบครัวและขยายวงกว้างออกไปยังเพื่อนฝูงและญาติมิตร ท่านต้องเผชิญอุปสรรคนานาจากการต่อต้านของพวกกุเรซ ใช้เวลาประกาศศาสนาอยู่ที่มักกะห์ ๑๓ ปีจนในที่สุดต้องอพยพไปเมืองมะดีนะฮ์ การอพยพจากมักกะห์ไปยังเมืองมะดีนะฮ์ของท่านนบีมุฮัมมัด ถือเป็นจุดเริ่มต้นของศักราชอิสลาม เรียกว่า ฮิจญ์เราะห์ศักราช ท่านนบีมุฮัมมัดประกาศศาสนาที่เมืองนี้ระยะหนึ่งจึงเดินทางกลับมักกะห์ สิ้นชีวิตเมื่ออายุ ๖๓ ปี ณ เมืองมะดีนะฮ์ รวมเวลาที่เป็นศาสนทูต ๒๓ ปี ท่านนบีมุฮัมมัดถือเป็นศาสดาคณสุดท้ายของศาสนาอิสลาม

ศาสนาอิสลามไม่มีนักบวชเพื่อทำหน้าที่ประกอบพิธีกรรม และเผยแผ่ศาสนาโดยเฉพาะ ถือว่ามุสลิมทุกคนมีหน้าที่ในการสืบทอดศาสนา ด้วยการปฏิบัติตนตามหลักการศาสนา ศึกษาและเรียนรู้หลักคำสอนของศาสนาให้รู้แจ้งเห็นจริง และทำหน้าที่เผยแผ่ตามกำลังความรู้ของตน

คอเต็บ แสดงธรรมในการละหมาด

นายอาคิส พิทักษ์คุมพล จุฬาราชมนตรีปัจจุบัน

มัสยิดกลาง จังหวัดสงขลา

อย่างไรก็ตาม ในการบริหารกิจการต่างๆ เกี่ยวกับศาสนาในประเทศไทย มีคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย เป็นผู้กำกับดูแล โดยมีจุฬาราชมนตรี เป็นประธานกรรมการ ถือเป็นผู้นำสูงสุดด้านการบริหารกิจการมุสลิมในประเทศไทย นอกจากนี้ยังมีกรรมการอิสลามประจำจังหวัด กรรมการมัสยิด ซึ่งดูแลกิจการต่างๆ ในมัสยิด มีอิหม่ามเป็นผู้นำประจำมัสยิด คอเต็บ เป็นผู้แสดงธรรมประจำมัสยิด และบิหลั่นเป็นผู้ออกเสียงชวนให้มุสลิมปฏิบัติศาสนกิจตามเวลา ☀

ศาสนาคริสต์

ศาสนาคริสต์เป็นศาสนาที่มีผู้นับถือมากที่สุดในโลก ราว ๒.๑ พันล้านคน สำหรับประเทศไทย จากการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๓ ประชาชนนับถือคริสต์ศาสนาทั่วประเทศจำนวน ๗๘๙,๓๗๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๑.๑๙ ของประชากรทั้งหมด (จำนวน ๖๕,๙๘๑,๖๖๐ คน) ศาสนาคริสต์ในประเทศไทยมีนิกายหลักอยู่ ๒ นิกาย คือ นิกายโรมันคาทอลิก (Roman Catholic Church) และนิกายโปรเตสแตนต์ (Protestant Christian Church)

๑. นิกายโรมันคาทอลิก (Roman Catholic Church)

เดิมเรียกว่า นิกายคาทอลิกแต่อย่างเดียว คำว่า “คาทอลิก” มาจากภาษากรีก แปลว่า “สากล” หรือ “ทั่วไป” เมื่อกล่าวถึงนิกายนี้จึงหมายถึงศาสนจักรที่เป็นสากลและเป็นที่ยึดเหนี่ยวสำหรับคริสต์ศาสนิกชนโดยทั่วไป ต่อมาเมื่อศาสนจักรเกิดแตกแยกออกเป็นศาสนจักรตะวันออกและศาสนจักรตะวันตก เมื่อ พ.ศ. ๑๕๕๗ ศูนย์กลางของศาสนาทั้งสองฝ่ายจึงแยกออกจากกัน ฝ่ายตะวันตกซึ่งมีศูนย์กลางที่กรุงโรม ใช้ภาษาละตินเป็นภาษาหลักทางศาสนา จึงเรียกว่า โรมันคาทอลิก ส่วนฝ่ายตะวันออกเรียกว่า ออร์ทอด็อกซ์ นิกายนี้มีความเชื่อและปฏิบัติตามคำสอนและประเพณีอย่างเคร่งครัดมีศูนย์กลางอยู่ที่กรุงคอนสแตนติโนเปิล หรือกรุงอิสตันบูล ในปัจจุบันนิกายโรมันคาทอลิกนี้มีผู้นับถืออย่างแพร่หลายในกลุ่มประเทศทางยุโรปตะวันตก โดยเฉพาะในอิตาลี โปรตุเกส สเปน และฝรั่งเศส

โบสถ์วัดนักบุญยอแซฟ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

บริเวณลานโบสถ์ของอาสนวิหารแม่พระปฏิสนธินิรมล จังหวัดจันทบุรี

ผู้นำสูงสุดของศาสนาคริสต์โรมันคาทอลิก คือพระสันตะปาปา (Pope) ซึ่งมาจากภาษาละตินว่า Papa และในภาษากรีกว่า Pappas หรือ โป๊ป นั่นเอง แปลว่าบิดา ประทับอยู่ที่นครรัฐวาติกันอันมีสถานะเป็นรัฐเอกราชอยู่ในกรุงโรม ประเทศอิตาลี อันเป็นศูนย์กลางการปกครองของนิกายนี้ด้วย นิกายโรมันคาทอลิกเชื่อว่า พระเยซูเป็นผู้มอบสถานะผู้แทนของพระองค์ให้กับบุญเปโตร (St. Peter) และถือว่าท่านเป็นพระสันตะปาปาองค์แรก นิกายโรมันคาทอลิกปกครองกันเป็นลำดับชั้น เหตุมาจากในยุคเริ่มแรกของศาสนาคริสต์ เกิดการรวมตัวของคริสต์ศาสนิกชนในแต่ละท้องถิ่นที่เรียกกันว่า คริสตจักร ทำให้ต้องมีบุคคลหรือคณะบุคคลเป็นผู้ปกครอง บทบาทหน้าที่ของผู้ทำหน้าที่ดูแลปกครองนี้มาชัดเจนขึ้นในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ ๒ เมื่อศาสนาคริสต์ขยายตัวออกไปมากขึ้น จึงต้องมีตำแหน่งสังฆราช หรือมุขนายก (Bishop) เพื่อปกครองแต่ละเขตที่เรียกว่า “สังฆมณฑล” (Diocese) มุขนายกประจำมุขมณฑล เป็นผู้แต่งตั้งบาทหลวงให้ปกครองดูแลโบสถ์คริสต์แต่ละแห่ง และยังมีตำแหน่งอัครมุขนายก (Archbishop) หรือในไทยเรียกว่า อัครสังฆราช ทำหน้าที่ดูแลมุขมณฑลที่มีความสำคัญเป็นพิเศษ

ภายในโบสถ์วัดนักบุญยอแซฟ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ภายในอาสนวิหารแม่พระบังเกิด จังหวัดสมุทรสงคราม

พระเยซูถูกตรึงกางเขนในโบสถ์วัดอัครเทวดามีคาแอล ช่งแย้ จังหวัดยโสธร

ในโครงสร้างการปกครองของนิกายโรมันคาทอลิกยังมีพระคาร์ดินัล (Cardinal) เป็นตำแหน่งสมณศักดิ์ที่สูงรองจากพระสันตะปาปา มีหน้าที่เป็นที่ปรึกษาพระสันตะปาปาในการปกครองพระศาสนจักรสากล ตำแหน่งคาร์ดินัลในสมัยแรกๆ อาจจะเป็นฆราวาสก็ได้ นับตั้งแต่ตรากฎหมายพระศาสนจักร ฉบับ ค.ศ. ๑๙๑๗ และ ฉบับ ค.ศ. ๑๙๘๓ พระสงฆ์และพระสังฆราชเท่านั้นที่มีสิทธิ์ได้รับการยกสมณศักดิ์เป็นพระคาร์ดินัลได้ พระคาร์ดินัลมีหน้าที่ในการเข้าร่วมประชุมลับเพื่อเลือกพระสันตะปาปาองค์ใหม่แทนตำแหน่งที่ว่างลง และพระคาร์ดินัลแต่ละองค์ก็มีสิทธิ์ได้รับเลือกเป็นพระสันตะปาปาได้เช่นกัน พระคาร์ดินัลอาจมีตำแหน่งเป็นมุขนายกในการปกครองหรือไม่ก็ได้ พระคาร์ดินัลชาวไทยคนแรกได้แก่ พระอัครสังฆราช ไมเกิ้ล มีชัย กิจบุญชู ประมุขเขตการปกครองอัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ ประกาศแต่งตั้งเมื่อวันที่ ๕ มกราคม พ.ศ. ๒๕๒๖ และมีพิธีสถาปนาเป็นทางการเมื่อวันที่ ๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๒๖ ณ มหาวิหารนักบุญเปโตร กรุงโรม นครรัฐวาติกัน และในปัจจุบันมีพระคาร์ดินัลองค์ที่ ๒ คือพระอัครสังฆราชฟรังซิสเซเวียร์ เกรียงศักดิ์ โกวิทวาณิช พระอัครสังฆราชแห่งเขตปกครองกรุงเทพฯ ได้รับการประกาศแต่งตั้งเมื่อวันที่ ๔ มกราคม พ.ศ. ๒๕๕๘ และมีพิธีแต่งตั้งอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๘ ส่วนพระสันตะปาปาพระองค์ปัจจุบัน คือ สมเด็จพระสันตะปาปา ฟรังซิส (Pope Francis) มีพระนามเดิมว่าฮอร์เซ มาร์ิโอ แบร์โกลิโอ เป็นสมเด็จพระสันตะปาปา องค์ที่ ๒๖๖ สืบต่อจากนักบุญเปโตร ดำรงตำแหน่งตั้งแต่วันที่ ๑๓ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๖ ทรงเป็นพระสันตะปาปาองค์แรกๆ ที่มาจากภูมิภาคละตินอเมริกา ทรงมีชาติกำเนิดเป็นชาวอาร์เจนตินา และนับเป็นครั้งแรกในรอบ ๑,๓๐๐ ปีที่พระสันตะปาปาไม่ได้เป็นชาวยุโรป

ประเทศไทยมีการตั้งมิสซังสยาม (สังฆมณฑลหรือเขตปกครองของศาสนจักรคาทอลิกในสยาม) มาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๒๑๒ ส่วนตำแหน่งมุขนายก หรือบิชอป จะเรียกว่า พระสังฆราช ตามความคุ้นชินของชาวไทยมาตั้งแต่สมัยอยุธยา ในยุคแรกผู้เป็นประมุข

ของสังฆมณฑลสยามล้วนแต่มาจากต่างประเทศ คนไทยคนแรกที่ได้รับแต่งตั้งตำแหน่งมุขนายก ได้แก่ มุขนายก ยาโกเบ แจง เกิดสว่าง ประมุขมิสซังจันทบุรี ได้รับการแต่งตั้งเมื่อวันที่ ๑๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๘๗ ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๒๑๒ มิสซังสยามปกครองโดยสังฆราชคนแรกคือ บาทหลวงหลุยส์ ลาโน ได้รับการอภิเษกเป็นสังฆราช เมื่อวันที่ ๒๕ มีนาคม พ.ศ. ๒๒๑๗ รูปแบบการปกครองมิสซังสยามใช้มาจนถึง พ.ศ. ๒๕๐๘ มีการจัดรูปแบบการปกครองของมิสซังสยามใหม่ โดยแบ่งเป็น ๒ แคว้นทางพระศาสนจักร (Ecclesiastical Provinces) คือแคว้นกรุงเทพฯ และแคว้นท่าแร่-หนองแสง ดังนั้น กรุงเทพฯ และท่าแร่-หนองแสงจึงถูกยกขึ้นมาสู่ระดับอัครสังฆมณฑล (Archdiocese-Metropolitan) ซึ่งจะมีพิธีสังฆมณฑล (Suffragan Diocese) ที่อยู่ภายใต้แคว้น และมีผู้ปกครองแต่ละเขตมีสมณศักดิ์เป็นสังฆราชแยกจากกัน (ส่วนเขตการปกครองในปัจจุบันนั้นแบ่งออกเป็น ๑๐ เขต) ในประเทศไทยปัจจุบันนิกายโรมันคาทอลิก บริหารงานโดยสภาสูงสุดเรียกว่า “สภาประมุขบาทหลวงโรมันคาทอลิกแห่งประเทศไทย” (Catholic Bishops’ Conference of Thailand - CBCT) ประกอบไปด้วยมุขนายกของเขตมิสซังทั้ง ๑๐ เขต นิกายโรมันคาทอลิกมีผู้นับถือในประเทศไทย จำนวน ๓๖๙,๖๓๖ คน (จากการสำรวจขององค์กรคริสตศาสนาในนิกายต่างๆ)

โบสถ์วัดอัครเทวดามีคาแอล ช่งแย้ จังหวัดยโสธร ซึ่งเป็นโบสถ์ไม้ในนิกายโรมันคาทอลิกที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย

๒. นิกายโปรเตสแตนต์ (Protestant Christian Church)

นิกายโปรเตสแตนต์เกิดจากการปฏิรูปทางศาสนาในการประชุมของสภาแห่งสปีเยอร์ (Diets of Speyer) พ.ศ. ๒๑๓๕ สภาดังกล่าวได้ออกกฎหมายกีดกันผู้ที่เชื่อตามแนวคิดของมาร์ติน ลูเธอร์ (Martin Luther) จนเกิดการประท้วงขึ้นและนำไปสู่การแตกแยกของศาสนาในที่สุด

มาร์ติน ลูเธอร์ เป็นบาทหลวงชาวเยอรมันในคณะออกุสติเนียน ตีความคัมภีร์ไบเบิลในภาคพันธสัญญาใหม่ว่า มนุษย์สามารถกลับไปมีความสัมพันธ์อันดีกับพระเจ้าได้ด้วยตนเองหรือด้วยพิธีกรรมและความศรัทธาอย่างจริงใจในพระเยซู การทำบุญหรือล้างบาปกับนักบวชนั้นไม่สามารถทำให้คนที่ไม่มีศรัทธาอย่างแท้จริงกลับไปคืนดีกับพระเจ้าได้ ใน พ.ศ. ๒๐๖๐ มาร์ติน ลูเธอร์ ได้เสนอข้อเสนอสู่การปฏิรูป ๙๕ ข้อ นับเป็นต้นกำเนิดของโปรเตสแตนต์ เนื่องจากในช่วงเวลานั้นเกิดความขัดแย้งเรื่องอำนาจและผลประโยชน์ระหว่างศาสนจักรและอาณาจักรบ่อยครั้ง รวมไปถึงการที่นักบวชในศาสนาคริสต์ได้ทำการซื้อขายใบไถ่บาป ทำให้คนไม่ศรัทธาต่อพระเยซูอย่างแท้จริง มาร์ติน ลูเธอร์ ถูกขับออกไปจากชุมชนของคริสต์ศาสนิกชนเมื่อ พ.ศ. ๒๐๖๔ แต่ก็มีผู้เห็นด้วยกับเขาเป็นจำนวนมากจึงถูกเรียกว่าเป็นกลุ่มโปรเตสแตนต์ นิกายนี้ถือการปฏิบัติตามคัมภีร์ไบเบิลอย่างเคร่งครัด ไม่ยอมรับบัญญัติอื่นๆ หรือคำสั่งใดๆ ของพระสันตะปาปาจากกรุงโรม ไม่ยอมรับการมีอำนาจเด็ดขาดของสำนักวาติกันในการตีความพระคัมภีร์ ไม่มีนักบวชถือพรหมจรรย์ ไม่ยกย่องแม่พระมารีย์และนักบุญต่างๆ ว่ามีความสำคัญเท่ากับพระเยซู ไม่มีการสักการบูชาพระแม่และนักบุญอื่นๆ นิกายโปรเตสแตนต์แพร่หลายในทวีปอเมริกาเหนือและในยุโรปบางพื้นที่ เช่น เยอรมนี อังกฤษ และประเทศในกลุ่มสแกนดิเนเวีย

คริสตจักรคริสต์เชิซ กรุงเทพฯ (องค์การคริสตจักรแองกลิกันในประเทศไทย)

นิกายโปรเตสแตนต์ในประเทศไทยประกอบไปด้วยนิกายย่อยหลายนิกาย เข้ามาทำงานเผยแผ่จริงจังในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๓๗๑ กลุ่มมิชชันนารีที่เข้ามาทำงานจากหลายประเทศ เช่น อังกฤษ เยอรมนี และสหรัฐอเมริกา คณะที่เข้ามามีหลากหลายกลุ่ม เช่น ลอนดอนมิชชันนารีโซไซเอตี้ อเมริกันเพรสไบเทเรียน คณะกรรมาธิการพันธกิจคริสตจักรโพ้นทะเลแห่งอเมริกา คณะอเมริกันแบปติสต์ คณะแองกลิกันเชิร์ช ฯลฯ ซึ่งต่อมากลุ่มมิชชันนารีที่เข้ามาในช่วงแรกได้รวมตัวกันตั้งเป็นสภาคริสตจักรในประเทศไทย เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๗ เพื่อให้เป็นคริสตจักรของชนพื้นเมืองอย่างแท้จริงหลังจากนั้นกลุ่มมิชชันนารีอื่นๆ ได้จัดตั้งเป็นองค์กรอีก ๓ กลุ่ม คือ สหกิจคริสเตียนแห่งประเทศไทย สหคริสตจักรแบปติสต์ และคริสตจักร (เซเวนธ์เดย์แอ็ดเวนติส) ปัจจุบันองค์กรคริสเตียนฝ่ายโปรเตสแตนต์ที่ได้รับการรับรองจากกรมการศาสนามีอยู่ ๔ องค์กร คือ

๑. สภาคริสตจักรในประเทศไทย ปกครองคณะเพรสไบเทเรียน คณะคริสเตียนเชิร์ช (ดิสไซเบิ้ลส์ออฟโครส์) คณะลูเทอแรนเชิร์ชออฟอเมริกาในประเทศไทย เป็นต้น

๒. สหกิจคริสเตียนแห่งประเทศไทย ปกครองคณะคริสเตียนแอนด้อมิชชันนารีอัลโลแอนซ์ คณะเวิร์ลด์ไวต์อีแวนเจไลเซชันครุเสด นอกจากนี้ยังมีกลุ่มอื่นๆ อีก เช่น นิกายลูเธอร์แรน เป็นต้น

๓. มูลนิธิคริสตจักรคณะแบปติสต์ ปกครองคริสตจักรแบปติสต์ในประเทศไทย

๔. มูลนิธิคริสตจักรเซเวนธ์เดย์แอ็ดเวนติสแห่งประเทศไทย

ภายในโบสถ์ของคริสตจักรคริสต์เชิซ (Christ Church) เป็นโบสถ์ในนิกายแองกลิกันเชิร์ช

สมเด็จพระสันตะปาปา ฟรังซิส พระสันตะปาปา องค์ที่ ๒๖๖
ดำรงตำแหน่ง เมื่อวันที่ ๑๓ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๖

พระคาร์ดินัล ฟรังซิสเซเวียร์ เกรียงศักดิ์ โกวิทวาณิช
ประธานสภาประมุขบาทหลวงโรมันคาทอลิกแห่งประเทศไทย

ศาสนา และบรรดาอัครสาวก

ศาสนาคริสต์ มีศาสดาคือ พระเยซูคริสต์ (Jesus Christ) พระเยซู ตามเนื้อความในพระคัมภีร์ พระองค์ทรงเป็นชาวยิวและทรงบังเกิดที่เมืองเบธเลเฮม (Bethlehem) แคว้นยูเดีย ปัจจุบันอยู่ในเขตของกรุงเยรูซาเลม (Jerusalem) ประเทศอิสราเอล พระเยซูเป็นบุตรชายของ โยเซฟ และ มารีย์ แห่งเมืองนาซาเร็ท (Nazareth) ซึ่งอยู่ตอนเหนือของอิสราเอลในปัจจุบันกล่าวกันว่าบิดามารดาของท่านสืบเชื้อสายมาจากกษัตริย์เดวิดที่ยิ่งใหญ่ของชาวยิว โยเซฟ นั้นเป็นช่างไม้ แต่งงานกับมารีย์ หญิงพรหมจารีย์ ซึ่งได้ตั้งครรภ์พระเยซูโดยพระอานาภาพแห่งพระเจ้า ในเวลานั้นจักรพรรดิซีซาร์ ออกัสตัสสั่งให้มีการจดทะเบียนสำมะโนประชากรทั่วแผ่นดินในอาณาจักรโยเซฟ จึงพามารีย์ออกเดินทางกลับบ้านเกิดคือเมืองเบธเลเฮม แต่ไม่มีที่ว่างในโรงแรมจึงไปพักกันในคอกสัตว์ของโรงแรม พระเยซูคริสต์ได้ถือกำเนิด ณ ที่นั้น

คริสตจักรที่ ๑ สำหรั เป็นคริสตจักรแห่งแรกของนิกายโปรเตสแตนต์
ก่อตั้งโดยคณะเพรสไบเทเรียน ใน พ.ศ. ๒๔๐๐

ปัจจุบันถือว่าวันที่พระเยซูคริสต์ถือกำเนิดคือในวันที่ ๒๕ ธันวาคม (เชื่อกันว่าเป็นการกำหนดขึ้นภายหลัง) ส่วนปีที่เกิดนั้นมีความเห็นขัดแย้งกันอยู่ คัมภีร์ไบเบิลมีเนื้อหาเกี่ยวกับชีวิตของพระองค์อยู่ในพระวรสาร (Gospel) ในวัยเด็ก พระองค์อาศัยอยู่ที่เมืองนาซาเร็ท เมื่ออายุ ๑๒ ปี พระองค์ได้เดินทางไปฉลองพระวิหารที่เยรูซาเล็ม ณ ที่นั้น พระองค์ได้แสดงให้ผู้คนทั้งหลายได้รู้ถึงเส้นทางที่พระองค์จะเติบโตไปในอนาคต ด้วยการไปนั่งฟังและไต่ถามบรรดานักปราชญ์ในศาสนาของชาวยิวในพระวิหาร บิดามารดาของพระองค์ต้องตามหาเป็นเวลาถึง ๓ วัน พระคัมภีร์ไม่ได้บันทึกรายละเอียดของพระองค์มากนักในช่วงอายุตั้งแต่ ๑๒ ปี จนถึง ๓๐ ปี ทราบเพียงแต่ว่าพระองค์ใช้ชีวิตอย่างเรียบง่าย มีอาชีพเป็นช่างไม้อยู่ในบ้านเกิดของมารดาที่พากันย้ายไปอยู่ หลังจากบิดาเสียชีวิต พระคัมภีร์บอกว่าพระองค์ทรงไปทำพิธีล้างบาปที่แม่น้ำจอร์แดนกับยอห์น บัพติสม์ (John the Baptist) ซึ่งเป็นผู้ประกาศแก่ชาวอิสราเอลว่าจะมีผู้มาช่วยให้รอดพ้นจากบาปในไม่ช้า และพระองค์เป็นพระแมสซียาห์ จึงขอให้เตรียมรับเสด็จพระเจ้าที่กำลังจะมา ขณะที่พระองค์มีอายุได้ ๓๐ ปี หลังจากรับพิธีล้างบาปแล้ว พระองค์เริ่มพันธกิจที่บังเกิดเป็นมนุษย์ เพื่อมาไถ่บาปมวลมนุษย์ โดยการเดินทางไปยังถิ่นกันดาร จำศีลภาวนา ไม่ดื่มกิน เป็นเวลา ๔๐ วัน ในช่วงนี้เป็นช่วงที่พระองค์ต้องต่อสู้กับมารที่มาผจญด้วยการทำทายเป็นต่างๆ เพื่อยั่วให้พระองค์หลงทาง แต่ในที่สุดมารก็พ่ายแพ้และจากไป พระองค์จึงได้เริ่มออกเทศนาสั่งสอนสาวกตามที่ต่างๆ พระเยซูทรงมีสาวกที่ใกล้ชิดในรุ่นแรกทั้งหมด ๑๒ คน สาวกรุ่นแรกของพระองค์นี้เป็นสามัญชนส่วนใหญ่เป็นชาวประมง พวกเขาได้ละทิ้งทุกอย่างในชีวิตและพากันติดตามพระองค์ไปในที่ต่างๆ สาวกทั้ง ๑๒ คนนั้น ได้แก่ เปโตร (ซีโมน เปโตร) อันดรูว์ ยาโกบ (บุตรเศเบดี) ยอห์น ฟิลิป บาร์โธโลมิว โรมัส มัทธียาโกบ (บุตรอัลเฟอัส) ยูดาส (เลbbeอัส, ธักเคอัส) ซีโมนผู้รักชาติ ยูดาส อิสคาริโอท (ซึ่งเป็นผู้ทรยศชายพระองค์) สาวกทั้ง ๑๒ คนของพระเยซูนี้ถูกเรียกว่า อัครสาวก (Apostles)

สังคมชาวยิวเวลานั้นอยู่ภายใต้การปกครองและเป็นเมืองขึ้นของอาณาจักรโรมัน ประชาชนทั่วไปได้รับความทุกข์ชานานจากการจากหลายสาเหตุ ชื่อเสียงของพระเยซูคริสต์เริ่มเป็นที่รู้จักกันมากขึ้นเนื่องจากวิธีการที่พระองค์ใช้ในการประกาศความเชื่อคือการช่วยเหลือผู้ที่เป็นทุกข์จากโรคต่างๆ เช่น คนที่เดินไม่ได้หรือเป็นง่อย คนที่ถูกผีเข้า คนเป็นลมบ้าหมู คนตาบอด คนเป็นไข้ให้หายจากโรค ทำให้คนทั้งหลายเกิดความเลื่อมใสศรัทธาต่อพระองค์ และรับฟังคำสอนของพระองค์เพิ่มมากขึ้นบัญญัติสำคัญสูงสุดคือบัญญัติแห่งความรัก รักพระเจ้าอย่างสูงสุดโดยการแสดงออกทางความรักต่อเพื่อนมนุษย์ และเน้นศักดิ์ศรีการเป็นมนุษย์นั้นเท่าเทียมกันหมด คือการเป็นลูกพระเจ้าเนื่องจากพระองค์ยกฐานะคนที่ตกขอบสังคมให้มีความหวังในชีวิต ดังนั้น คำสอนของพระองค์จึงขัดแย้งกับบรรดาธรรมจารย์ และพวกฟาริสีซึ่งเป็นกลุ่มที่ถือความเชื่อตามโมเสสอย่างเคร่งครัด แต่กระทำเพื่อเอาหน้าเอารัดเอาเปรียบสังคม แบบพวกหน้าซื่อใจคด ความนิยมชมชอบต่อพระเยซูคริสต์ของคนทั้งหลายเพิ่มมากขึ้น จึงทำให้พระองค์ถูกกลุ่มนักบวชที่เห็นต่างและไม่พอใจ

ที่พระองค์ได้อ้างว่าเป็นบุตรของพระเจ้าที่จะนำมนุษย์ไปสู่ความรอด จึงวางแผนสังหารพระองค์ ช่วงเวลาของการเผยแผ่คำสอนของพระองค์ดำเนินไปในช่วงเวลาเพียงแค่ ๓ ปีก่อนจะสิ้นพระชนม์จากการถูกประหารโดยถูกจับตรึงกางเขน

ในวันที่พระองค์ถูกจับโดยทหารโรมันคืนวันก่อนฉลองเทศกาลปัสกาอันเป็นเทศกาลของชาวยิวที่ระลึกถึงการเดินทางออกจากการเป็นทาสในประเทศอียิปต์ ระลึกถึงการข้ามทะเลแดง (ปัสกา หรือการข้ามผ่าน Pass over) จากการเป็นทาสสู่การเป็นไท ตามประเพณีผู้คนจะมารับประทานเนื้อแกะและขนมปังไม่มีเชื้อร่วมกัน ในวันนั้นพระองค์ได้สั่งให้อัครสาวกทั้ง ๑๒ จัดโต๊ะอาหารตามประเพณี และประกาศในที่นั้นว่าจะมีสาวกคนหนึ่งทรยศต่อพระองค์ก่อนจะรับประทานอาหารร่วมกัน หลังจากรับประทานอาหารค่ำครั้งสุดท้าย (The Last Supper ซึ่งต่อมากลายเป็นพิธีมิสซาในปัจจุบัน) แล้วพระองค์ได้พาสาวกไปสวนถาวราร่วมกันที่สวนเยทเซมานี ในเวลาไม่นาน ยูดาส อิสคาริโอท ได้พาชาวยิวและทหารโรมันมาจับกุมพระองค์ด้วยข้อกล่าวหาว่า พระองค์อ้างตนว่าเป็นบุตรของ

พระเจ้าพร้อมกับดูหมิ่นพระเจ้าและศาสนาตามประเพณียิว พระองค์ถูกนำตัวไปสอบสวนต่อหน้ามหาปุโรหิตและข้าหลวงของโรมันผู้ที่มีชื่อว่า ปิลาโต ระหว่างการสอบสวนพระองค์ถูกโอบยและกล่าวคำต่างๆ ไส้ร้ายป้ายสี ปิลาโตเองก็มองไม่เห็นความผิดและไม่อยากเข้าไปยุ่งกับกฎหมายยิว จึงเอาน้ำมาล้างมือเป็นสัญลักษณ์ประกาศว่าไม่ขอรับผิดชอบในเรื่องนี้ และปล่อยให้ชาวยิวจัดการกันเอง ท้ายที่สุดพระเยซูถูกตัดสินให้ประหารชีวิตด้วยการตรึงกางเขนยังบริเวณนอกเมือง ณ เนินเขา ชื่อ กัลวารีโอ พระเยซูถูกประหารพร้อมกับโจร ๒ คน เมื่อพระองค์สิ้นพระชนม์บรรดาสาวกได้นำศพของพระองค์เข้าไปฝังไว้ในถ้ำในพระคัมภีร์ได้ยืนยันถึงการฟื้นคืนชีพของพระเยซู ๓ วัน หลังจากถูกประหารชีวิต และการไปปรากฏตัวต่อหน้าสาวกหลายๆ คน กล่าวกันว่ามีคนเห็นพระองค์กว่า ๕๐๐ คน เป็นเวลา ๔๐ วัน ก่อนจะเสด็จกลับสู่สวรรค์ หลังจากนั้นบรรดาสานุศิษย์ และบรรดาผู้ที่มีความเชื่อในพระองค์ได้อยู่ร่วมกันอธิษฐานภาวนาวอนขอพระคุณจากองค์พระจิตเจ้า (Holy Spirit) ต่อมาผู้ที่ได้รับฟังการเทศนาของ

เซนต์ปีเตอร์ (นักบุญเปโตร) ที่ทำหน้าที่เป็นดังหัวหน้าของอัครสาวกทั้งหลายเป็นประจักษ์พยานในคำสอนของพระเยซูคริสต์ ประชาชนเกิดความเลื่อมใสเป็นจำนวนมากนับพันคนและเพิ่มจำนวนขึ้นเรื่อยๆ ขณะเดียวกันได้สร้างความไม่พอใจให้กับผู้นำในศาสนาユดาจนต้องถูกเบียดเบียนทำร้ายด้วยวิธีการต่างๆ นานา แต่นับได้ว่าศาสนาคริสต์เริ่มหยั่งรากในจิตใจของผู้คนและเริ่มแพร่หลายออกไปในที่ต่างๆ นับแต่นั้นมา บรรดาอัครสาวกที่สำคัญได้แก่ เปโตร หรือปีเตอร์

สันตะปาปาองค์แรก ยอห์น ผู้นิพนธ์พระวรสาร อันดรูว์ อัครสาวก ฟิลิป อัครสาวก มัทธิว อัครสาวก โรมัส อัครสาวก มัทธีอัธ อัครสาวก ยากอบ (บุตรเศเบดี) หรือ เจมส์ อัครสาวก ยากอบ (บุตรอัลเฟอัส) อัครสาวก ยูดาส (ธิดเดอัส) อัครสาวก บาร์โธโลมิว อัครสาวก ซีโมน อัครสาวก เปาโล อัครสาวก หรือ เซนต์ปอล (Saint Paul) ส่วนสตรีในยุคแรกๆ ที่มีบทบาทมากนอกเหนือจากพระนางมารีย์ มารดาพระเยซูคริสต์ ได้แก่ มารีย์ แห่งมักดาลเลน มาร์ธา ลิเดีย ฯลฯ 🌸

ศาสนาพราหมณ์-ฮินดู

สกุลพราหมณ์จากสายภาคใต้เป็นหลักในการก่อตั้งเทวสถานประจำพระนคร มีการตั้งเสาชิงช้า ตามคติการสร้างบ้านเมืองของพิธีพราหมณ์ เมื่อ พ.ศ. ๒๓๒๗ หลังจากพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชทรงสถาปนากรุงรัตนโกสินทร์ สร้างพระบรมมหาราชวัง มนเทียร พระราชฐานและวัดพระศรีรัตนศาสดารามแล้วเสร็จ มีการประกอบพระราชพิธีตรีโยมปวาย-ตรีปวาย และพิธีโล้ชิงช้าเพื่อพระผู้เป็นเจ้าของเสด็จมาประสิทธิ์ประสาทสวัสดิมงคล อันอุดมด้วยความมั่นคงไพบุลย์แห่งพระราชอาณาจักร

พราหมณ์ ณ เทวสถานแห่งนี้ คือกลไกสำคัญที่ทำหน้าที่ประกอบพิธีกรรมทั้งหลายในการพระราชพิธีแห่งพระมหากษัตริยาธิราชเจ้าทุกรัชกาลของแผ่นดิน ตลอดทั้งพิธีของพระราชวงศ์หน่วยราชการและอาณาประชาราษฎร์ ให้ศานตีสุข ให้ความร่มเย็น อารงอยู่ในสังคมไทยสืบเนื่องต่อมาไม่ขาดสายตราบปัจจุบัน ซึ่งการพระราชพิธีหรือพิธีนั้นๆ จะมีพิธีสงฆ์ในพระพุทธศาสนาเป็นหลัก ทำให้พิธีกรรมทั้งสองศาสนาได้ผสมผสานเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน แสดงเอกลักษณ์ความกลมกลืนไปด้วยกันตลอดมา

อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าจะบ้านเมืองสังคมไทยจะก้าวเข้าสู่สถานการณ์ใด หรือบ้านเมืองมีผลกระทบจากสังคมโลกสถานใด บทบาทความสำคัญของคติพราหมณ์แห่งเทวสถานมิได้ลด หรือตัดทอนสิ่งที่มีมาตั้งแต่ดั้งเดิมครั้งประเทศไทยยึดถือการปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ตั้งแต่โบราณกาลกระทั่งถึงรัชกาลที่ ๗ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์

หลังจาก พ.ศ. ๒๔๗๕ ประเทศไทยเปลี่ยนการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขภายใต้กฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย จารัตอนเป็นโบราณราชประเพณีอันงดงาม แม้มิได้รับความนิยมและเห็นชอบในคติพราหมณ์ตามกระแสของระบอบประชาธิปไตยในเบื้องต้นก็ตาม ระเบียบประเพณีตามคติพราหมณ์ยังคงรักษาและถือปฏิบัติแสดงความเป็น

เทวาลัยท้าวมหาพรหม เทวสถานโบสถ์พราหมณ์ กรุงเทพมหานคร

เอกลักษณ์ที่โดดเด่นของชาติไทยเสมอมา คติพราหมณ์แห่งเทวสถานคงสนองภารกิจที่เกิดขึ้นใหม่ตามสมัย ซึ่งได้มีการพัฒนาปรับปรุงแบบดั้งเดิมให้สอดคล้องตามความประสงค์ให้สัมฤทธิ์ผลอย่างสมบูรณ์ตลอดมา จึงได้เห็นวิวัฒนาการ การปรุงแต่งคติความดิงามที่คณะพราหมณ์ยึดมั่นและสร้างสรรค์สรรพสิ่งมงคลนานาประการ ทั้งในสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ในทุกๆ โอกาส เพื่อความร่มเย็น ศานตีสุข และเป็นขวัญกำลังใจในการธำรงความเจริญรุ่งเรืองให้ยั่งยืนสืบไป

คุณสมบัติของพราหมณ์ในสังคมไทย ผู้มีสิทธิ์ในการประกอบพิธีกรรม คือพราหมณ์ทวิชาติ ถือว่าเป็นพราหมณ์ที่แท้จริงหมายถึงผู้ได้มีการเกิด ๒ ครั้ง กำเนิดพราหมณ์ครั้งแรกจากบิดามารดากำเนิดครั้งที่ ๒ จากการบวชเพื่อปฏิบัติบูชาและประกาศพระคุณของเทพเจ้า เพื่อนำชีวิตของศาสนิกชนให้กลับไปอยู่กับพรหม พรหมนั้นมีคุณสมบัติ ๕ ประการคือ

๑. ชาติหรือกำเนิด ต้องเกิดจากบิดามารดาผู้อยู่ในวรรณะพราหมณ์มาโดยตลอด ๗ ชั่วโมง

วัดพระศรีมหาอุมาเทวี หรือวัดแขกสีลม กรุงเทพมหานคร

จิตรกรรมแสดงรูปพราหมณ์ประกอบพิธีจรดพระนังคัลแรกนาขวัญเพื่อสวัสดิมงคลแก่พืชพันธุ์ธัญญาหาร

๒. มนตร์ ต้องเรียนจบไตรเพทและคัมภีร์ต่างๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับคัมภีร์ไตรเพทจนมีความรู้ความชำนาญ

๓. วรรณะ หมายถึงรูปร่างหน้าตา ผิวพรรณงดงามผุดผ่องคล้ายพรหม

๔. ศิล คือปฏิบัติรักษากาย วาจา ให้เรียบร้อย รู้จักควบคุมอารมณ์

๕. ปัญญา หมายถึง ความรอบรู้ ความฉลาดที่เกิดจากการเรียนจนทั่วไปนับถือว่าเป็นอาจารย์

ลักษณะดังกล่าวคือรูปแบบพรหมณ์ของเทวดสถาน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทย สังเกตได้จากการไว้ผมยวม แต่งกายนุ่งขาว ตลอดเวลา เมื่อประกอบพิธีกรรมจะนุ่งโจง สวมเสื่อราชปะแตน ไม่บริโภคเนื้อโค ไม่ปฏิเสธการปฏิบัติกิจทางพระพุทธศาสนา การปฏิบัติธรรมเนื่องตามข้อบัญญัติในศาสนาและมีการประสานสัมพันธ์สมาคมกับคณะพรหมณ์-ฮินดูในนิกายอื่นๆ ทุกแห่งอย่างดี

เฉพาะในกรุงเทพมหานคร มีคณะพรหมณ์-ฮินดูในนิกายอื่น ซึ่งเป็นแหล่งที่ชาวอินเดียที่เดินทางเข้ามาประกอบอาชีพค้าขาย และพำนักอยู่ในประเทศไทยเป็นเวลานานจำนวนมาก ได้สร้างศาสนสถานขึ้น สำหรับปฏิบัติศาสนกิจและประกอบพิธีสักการบูชา พระผู้เป็นเจ้าและเทพยดาด้วย ปรากฏว่า เริ่มตั้งแต่รัชกาลที่ ๕ เป็นต้นมาตราบถึงรัชกาลปัจจุบัน ได้เผยแพร่ศาสนกิจในกลุ่มชนชาวอินเดียอย่างเสรีขึ้น

ศาสนาพรหมณ์-ฮินดู ได้เป็นที่นิยมอย่างกว้างขวางทั้งชาวไทยและชาวจีน เมื่อถึงเทศกาลสำคัญจะมีผู้ไปสักการะร่วมงาน นอกจากชาวอินเดียแล้ว ยังมีประชาชนในศาสนาอื่นด้วย อันแสดงศรัทธาความเชื่ออย่างแท้จริงในศาสนาพรหมณ์-ฮินดูนั่นเอง

ศาสนา ศาสนบุคคล

ศาสนาพรหมณ์-ฮินดู เป็นศาสนาเดียวที่ไม่มีบรมศาสดาที่เป็นบุคคลอุบัติมาเพื่อประกาศศาสนาและทำหน้าที่เผยแผ่หลักธรรมคำสอนแก่มวลมนุษยชาติอย่างเช่นหลายๆ ศาสนา หากมีแต่พระผู้เป็นเจ้าเท่านั้น ความเก่าแก่ของศาสนาพรหมณ์-ฮินดูไม่อาจประมาณเวลาได้ คาดว่าน่าจะมีอายุมากกว่า ๕,๐๐๐ ปี ด้วย “พระพรหม” ผู้สร้างโลก แล้วดับสูญ เกิดดับมามาก โลกของเราจะเป็นโลกที่เท่าใดแล้ว ไม่สามารถคำนวณได้

เมื่อเริ่มต้นเรียกศาสนาว่า “สнадนธรรม” แปลว่า กายอันไม่รู้จักตาย หมายถึง พระวิษณุ มีชื่ออีกอย่างหนึ่งว่า วิษณุธรรม คือคำสั่งสอนของพระวิษณุเป็นเจ้า ต่อมาอีกหลายพันปี เรียกว่า “ไวทิกธรรม”

อีกหลายพันปีต่อมา มีผู้ตั้งชื่อศาสนาใหม่ว่า “อารยธรรม” แปลว่า ความเจริญด้วยชนบทรรมนิยมอันดิงาม ต่อมาอีกหลายพันปี ศาสนาสนาดนธรรมเปลี่ยนไปเรียกว่า “พรหมณธรรม” แม้จะมีชื่อตามยุคต่างๆ ตามที่สาธยายมาแท้จริงแล้วคือธรรมะอันเดียวกันทั้งสิ้น

พระมหाराชครูพิธีศรีวิสุทธิคุณวิบูลย์เวทย์บรมหงส์ พรหมพงศ์ พุฒาจารย์ (พรหมณ์ ชวิน รั้งสิพรพรหมกุล)

เมื่อ ๗๐๐ ปี มาแล้ว ศาสนาเปลี่ยนมาเรียกชื่อใหม่ว่า “สินธุ” และ “หินทู” และ “ฮินดู” แปลว่า ธรรมที่สอนลัทธิอิทิงสา แม้ไม่อาจสอบค้นได้ว่า สนาดนธรรม เกิดขึ้นเมื่อใดก็ตาม ในคัมภีร์พระเวทกล่าวว่า คือธรรมอันไม่มีต้นไม่มีปลาย เกิดขึ้นมาตั้งแต่สร้างโลก นับว่าเป็นเวลานานอย่างเหลือที่จะคณานับ เมื่อสนาดนธรรมเป็นศาสนาของตน จึงแปลว่า ศาสนาที่มีมาแต่โบราณกาล คือมีมาตั้งแต่ดั้งเดิม ไม่มีผู้ใคร่รู้ว่าเริ่มต้นเมื่อใด การได้เรียนธรรมจากสนาดนธรรมเชื่อว่ากล่าวไว้ในคัมภีร์พระเวท ซึ่งมีใช้เป็นคัมภีร์ที่มนุษย์แต่งหากพวกฤๅษีได้อินมาโดยตรงจากพระผู้เป็นเจ้า คัมภีร์จึงมีชื่อเรียกรวมๆ ว่า ศรุตี แปลว่า “การได้ยิน” ฤๅษีผู้ได้อินคัมภีร์พระเวทเป็นผู้มีญาณพิเศษเหนือมนุษย์ธรรมดา ดังนั้น พรหมณ์-ฮินดูจึงเป็นศาสนาที่สืบทอดมาจากการนับถือคัมภีร์พระเวทอันศักดิ์สิทธิ์ของพระผู้เป็นเจ้า เป็นศาสนาที่ไม่มีศาสดาเป็นผู้ก่อตั้งเหมือนศาสนาอื่นทั่วไป ได้นำความเก่าแก่ของคัมภีร์ที่แต่งขึ้นมาเป็นเกณฑ์กำหนดยุคของศาสนาด้วย เล่าว่าจุดเริ่มต้นของศาสนาพรหมณ์-ฮินดู เกิดขึ้นเมื่อประมาณ ๓,๕๐๐ ปีมาแล้ว ชาวอารยันอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในอินเดียบริเวณลุ่มแม่น้ำสินธุอันเป็นที่มาของคำว่า “ฮินดู” ต้นน้ำเกิดจากภูเขาคิมาลัยในเขตประเทศอินเดีย ไหลผ่านประเทศปากีสถาน

ไปลงทะเลอาหรับ ชาวอารยันมีคัมภีร์ทางศาสนาที่เก่าแก่ที่สุดในโลก เรียกว่า เวท หรือ พระเวท แรกทีเดียวมี ๓ คัมภีร์ คือ ฤคเวท สามเวท และ ยชุรเวท ต่อมา มีคัมภีร์อาถรรพเวทเพิ่มขึ้นอีกคัมภีร์หนึ่ง คัมภีร์ของพราหมณ์-ฮินดูมีจำนวนเพิ่มขึ้นตามสมัยในกาลต่อมา ซึ่งกำหนดไว้เป็น ๓ สมัยคือ

สมัยแรก เรียกว่า สมัยพระเวท แรกทีเดียว มี ๓ คัมภีร์ คือ ฤคเวท สามเวท และ ยชุรเวท ต่อมา มีคัมภีร์อาถรรพเวทเพิ่มขึ้นมาอีกคัมภีร์หนึ่ง

สมัยที่ ๒ เรียกว่า สมัยอิติहाสะ มี ๒ คัมภีร์ คือ รามายณะ และมหาภารตะ

สมัยที่ ๓ เรียกว่า สมัยปุราณะ มีคัมภีร์ปุราณะเกิดขึ้น ๑๘ คัมภีร์ และคัมภีร์อุปปุราณะเกิดขึ้นอีก ๑๘ คัมภีร์ นับแล้วมีมากกว่า ๑๐๐ คัมภีร์จนไม่สามารถกล่าวได้หมด

คัมภีร์ทั้ง ๓ สมัย คือ สมัยพระเวท สมัยอิติहाสะ และสมัยปุราณะ เป็นคัมภีร์ที่ใช้ภาษาสันสกฤตทั้งสิ้น ผู้รู้ภาษาสันสกฤตและสามารถประกอบพิธีทางศาสนาคือพราหมณ์เท่านั้น ต่อมาได้มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น ได้มีการแต่งคัมภีร์และบทสวดบูชาพระเป็นเจ้า และเทพเจ้าด้วยภาษาท้องถิ่น เพื่อให้ชนในท้องถิ่นนั้นๆ เข้าใจในศาสนาได้ง่ายขึ้น เช่น เรื่องรามเกียรติ์ นิกายไวยณพะจะนับถือพระนารายณ์เป็นเจ้าแต่งด้วยภาษาอวธี ในอินเดียภาคใต้ มีผู้นับถือศาสนาพราหมณ์-ฮินดูทั้งนิกายที่นับถือพระวิษณุเป็นพระเจ้าสูงสุด และนิกายที่นับถือพระศิวะเป็นพระเจ้าสูงสุด ซึ่งทั้งสองกลุ่มนี้ แต่งกวีบทสวดสรรเสริญพระเป็นเจ้าที่ตนนับถือด้วยภาษาทมิฬ

จารึกภาษาทมิฬที่เขาพระนารายณ์ พบที่เขาพระนารายณ์ อำเภอกะปัง จังหวัดพังงา พุทธศตวรรษที่ ๑๔ ปัจจุบันอยู่ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ นครศรีธรรมราช

พราหมณ์-ฮินดูถือว่า ในสнадนธรรม มีตำราหรือคัมภีร์ที่ยกย่องในศาสนา ดังนี้ พระเวท ๔ เล่ม อุปเวท ๔ เล่ม ศาสตร์ ๖ เล่ม อุนิษัท ๓๘ เล่ม ปุราณะ ๑๘ เล่ม อุปปุราณะ ๑๘ เล่ม นอกจากนั้น มีคัมภีร์อื่นๆ ทำนองอรรถาธิบายจำนวนมากนับได้หลายพันเล่ม และมี

พระกฤษณะและชยา ณ วัดเทพมณเฑียร สมาคมฮินดูสมัชชา

คัมภีร์ที่เป็นสาระแห่งคัมภีร์ทั้งหลายอีก ๒ เล่ม คือ คัมภีร์มหาภารตะ ซึ่งมีศรีมัทภควัทคีตาเป็นตอนที่สำคัญที่สุด และคัมภีร์รามายณะ ว่าด้วยพระรามเป็นอวตารปางที่ ๗ ของพระวิษณุ ในปัจจุบันกล่าวได้ว่าทุกๆ ครอบครัวชาวอินเดีย ทั้งในและนอกประเทศ มีพระคัมภีร์เหล่านี้ไว้ในครอบครองของตน นอกจากจะถือเป็นวรรณกรรมสำคัญแล้วยังเป็นคัมภีร์ที่ให้บทเรียนทางปรัชญา ทางศาสนา และจริยธรรม หลากหลายด้าน ด้วยเป็นคัมภีร์แห่งมนุษยธรรม จึงมีการแปลเผยแพร่ออกไปหลายภาษา ด้วยหลักคำสอนที่ว่า ชีวะ คือ วิญญาน ไม่มีวันตายและไม่เคยมีวันสูญสลายไป ย่อมมีอยู่ตลอดเวลา เพียงแต่หมุนเวียนอยู่ในกรรมคติที่กระทำอยู่ตลอดเวลา

ดังได้กล่าวมาแล้วว่า วรรณะพราหมณ์ได้รับมอบหมายหน้าที่เป็นสื่อกลางสำหรับการสื่อสารระหว่างมนุษย์และพระผู้เป็นเจ้า และเชื่อว่าพราหมณ์ถือกำเนิดมาจากพระโอษฐ์ของพระพรหม เป็นผู้มีความรู้คัมภีร์พระเวท สัจธรรมความรู้สูงสุดอันเป็นแก่นแท้ของศาสนา การสื่อสารกับพระผู้เป็นเจ้าด้วยการประกอบพิธีวงสรวงบูชาอันนอบน้อมพระผู้เป็นเจ้าให้บันดาลความสุขแก่มนุษย์ได้ความสำเร็จ จึงถือว่าเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับศาสนาอย่างใกล้ชิด

แม้พราหมณ์-ฮินดู จะเป็นศาสนาเทวนิยม ที่เน้นพิธีกรรมและการสวดอันนอบน้อมบูชาพระผู้เป็นเจ้า แต่มีการปฏิบัติเพื่อให้ถึงความหลุดพ้นตามหลักขององค์ประกอบ ๓ ประการ คือ กรรมโยค คือ การประพฤติกรรมดีละเว้นกรรมชั่วชญาณโยค คือ ความรู้ความเห็นที่ถูกต้องเป็นเกณฑ์ ภักติโยค คือ ความภักติต่อองค์ภควานโดยไม่มีหวังผลตอบแทน

การปฏิบัติตามหลักธรรมนี้ จะนำไปสู่จุดหมายสูงสุด คือ ความหลุดพ้นจากกองทุกข์ กองกิเลส อันเป็นหนึ่งเดียวกับปรมาตมัน ซึ่งไม่ต้องเวียนว่ายตายเกิดในสังสารวัฏต่อไป และพราหมณ์เท่านั้นจะเป็นผู้เผยแผ่พระเวทและหนทางไปสู่การหลุดพ้นนั้นได้

ศาสนาซิกข์

ศาสนาซิกข์กำเนิดขึ้นในแคว้นปัญจาบ ทางตอนเหนือของประเทศอินเดีย เมื่อ พ.ศ. ๒๐๑๒ เป็นศาสนาประเภทเอกเทวนิยม คือ นับถือพระเจ้าพระองค์เดียว โดยเชื่อว่าพระเจ้าเป็นผู้สร้างโลก และมีอำนาจยิ่งใหญ่ที่สุด

คำว่า “ซิกข์” เป็นภาษาปัญจาบ ตรงกับคำภาษาสันสกฤตว่า “ศิษย์” แปลว่า ผู้ศึกษาหรือศิษย์ หมายความว่า ชาวซิกข์หรือผู้นับถือศาสนาซิกข์ทุกคนเป็นศิษย์ของ “คุรุ” หรือครู ซึ่งหมายถึงศาสดาของศาสนาซิกข์

นิกายของศาสนาซิกข์ที่สำคัญแบ่งออกเป็น ๒ นิกาย คือ นิกายขาลสาและนิกายสหซอร์

นิกายขาลสาหรือสิงห์นิกายจะเน้นตามคำสอนของพระศาสดาคุรุโควินทสิงห์เป็นหลัก ชาวซิกข์ในนิกายนี้ต้องผ่านพิธีรับอมฤตและรับศาสนสัญลักษณ์ ๕ ประการ จึงมีการไว้ผมและหนวดเครา โดยไม่ตัดหรือโกนตลอดชีวิต ส่วนนิกายสหซอร์นั้น มีผู้สันนิษฐานว่าอาจเป็นนิกายเดียวกับนามธารี ซึ่งหมายถึงการเทิดทูนพระผู้ศักดิ์สิทธิ์หรือพระเจ้า

ชาวซิกข์เดินทางเข้ามาสู่ดินแดนไทยครั้งแรกเมื่อใดนั้นยังไม่ปรากฏหลักฐานระบุแน่ชัด แต่สามารถอนุมานได้ว่า ชาวซิกข์เริ่มเดินทางเข้ามาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทยตั้งแต่รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

การเข้ามาตั้งถิ่นฐานของชาวซิกข์ในกรุงเทพมหานครส่วนใหญ่เริ่มตั้งบ้านเรือนอยู่บริเวณพาหุรัดกระจายออกไปตลอดแนว ตั้งแต่ถนนบ้านหม้อมาจนถึงถนนพาหุรัด จนกระทั่ง พ.ศ. ๒๔๔๑ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำริให้ปลูกสร้างอาคารตึกแถวริมถนนพาหุรัดขึ้นเพื่อใช้ประโยชน์ในกิจการต่างๆ พ่อค้าชาวซิกข์จึงเริ่มเข้าไปจับจองเพื่อเปิดร้านค้าขายผ้าและสินค้านำเข้าจากประเทศอินเดีย ทำให้พาหุรัดกลายเป็นย่านการค้าที่สำคัญเรื่อยมาจนปัจจุบัน

ศาสนาจารย์กำลังกระทำธรรมาศ โดยมีศาสนิกชนที่มีจิตศรัทธายืนขึ้นร่วมจิตรวมใจสวดอุทิศเพื่อแม่บุญให้สรรพสิ่งมีชีวิตทั้งหลายอยู่เย็นเป็นสุขโดยทั่วกัน

อนึ่ง การสร้างตึกแถวบริเวณถนนพาหุรัดในช่วงแรกคงจะทำการก่อสร้างเฉพาะตึกแถวริมถนนเท่านั้น ส่วนด้านในยังคงเป็นบ้านไม้หลังคามุงแฝก หรือบ้านไม้ฝาไม้ไผ่ขัดแตะเช่นเดิม จนเกิดเพลิงไหม้ครั้งใหญ่ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๗ จึงมีประกาศห้ามการก่อสร้างอาคารไม้ในบริเวณพื้นที่เพลิงไหม้ ทำให้อาคารตึกแถวที่สร้างขึ้นใหม่บริเวณริมถนนพาหุรัดกลายเป็นอาคารคอนกรีตที่มีรูปแบบทันสมัยมากขึ้น เมื่อประกอบกับการเป็นย่านการค้าและย่านชุมชนมาแต่เดิม ส่งผลให้บริเวณนี้มีความเจริญมากขึ้นเป็นลำดับ ดังปรากฏภาพความเจริญของย่านนี้ในหนังสือเรื่อง นิราศบางกอก ตอน “**นิราศชมตลาดสำเพ็ง**” ของนายบุศย์ ซึ่งแต่งขึ้นระหว่าง พ.ศ. ๒๔๕๕ - ๒๔๖๔ บทกลอนดังกล่าวสะท้อนภาพความเจริญทางการค้าและความคับคั่งของผู้คนในย่านถนนจักรเพชร ถนนพาหุรัด สะพานหัน สำเพ็ง เรื่อยไปจนถึงบริเวณวัดเกาะ (วัดสัมพันธวงศ) ซึ่งบริเวณนั้นมีการจำหน่ายสินค้าหลากหลายชนิด ทั้งผ้าและผลไม้จากต่างประเทศ ร้านยาไทยและจีน เครื่องแก้ว เครื่องกระเบื้อง หนังสัตว์ และเครื่องเทศ ฯลฯ

จากการที่พาหุรัดกลายเป็นย่านการค้าที่สำคัญ ทำให้มีชาวซิกข์เข้ามาทำการค้าและสร้างที่อยู่อาศัยในบริเวณนี้มากขึ้น ดังปรากฏหลักฐานการจดทะเบียนพาณิชย์ของชาวซิกข์ที่มาประกอบการค้าในย่านนี้ อาทิ

๑. ร้านเกียปาซิงห์อาร์มาซิงห์ จดทะเบียนวันที่ ๒๕ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๖๐ จำหน่ายผ้าต่างๆ
๒. ร้านจำปาซิงห์มาเกตราม จดทะเบียนวันที่ ๑๖ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๖๓ จำหน่ายผ้าต่างๆ
๓. ร้าน อาร์. เอส. บัลบิรซิงห์ จดทะเบียนวันที่ ๒๖ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๖๙ จำหน่ายผ้าต่างๆ

ศาสนาจารย์ นั่งถวายปรนนิบัติเพื่อเอื้ออำนวยความสะดวกสบายให้แก่บรรดาศาสนิกชน ที่เข้ามาขอพึ่งธรรม

อนึ่ง ปรากฏหลักฐานว่าชาวซิกข์บางคนที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานทำการค้าในย่านพาหุรัด และมีเงินทุนสะสมมากพอได้ทำคำร้องขอซื้อบ้านและที่ดินจากเจ้าของกรรมสิทธิ์ชาวไทยเพื่อใช้เป็นที่พักอาศัยถาวร จึงทำให้ทราบว่า บุคคลดังกล่าวได้เข้ามาพักอาศัยในดินแดนไทยเป็นเวลาไม่น้อยกว่า ๑๐ ปีแล้ว เนื่องจากตามหลักกฎหมายที่ดินไทยว่าด้วยการขายที่ดินให้แก่ชาวต่างประเทศ ซึ่งประกาศใช้ตั้งแต่วันที่ ๑๐ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๖๕ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้กำหนดไว้ว่า ที่ดินภายในกำแพงพระนครและห่างจากกำแพงพระนครโดยรอบออกไป ๒๐๐ เส้น ห้ามผู้เป็นเจ้าของที่ดินขายที่ดินนั้นเป็นสิทธิขาดแก่ชาวต่างประเทศ ซึ่งยังเข้ามาพักอาศัยอยู่ในประเทศไทยไม่ถึง ๑๐ ปี

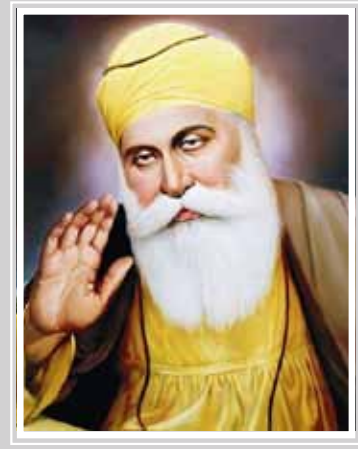
นอกจากบริเวณพาหุรัดและถนนจักรเพชรแล้ว ยังมีชาวซิกข์บางส่วนที่ตั้งถิ่นฐานอยู่อาศัยในบริเวณบ้านหม้อ ถนนราชวงศ์ และบริเวณใกล้เคียงอีกด้วย เมื่อชาวซิกข์ได้เข้ามาพำนักอาศัยในกรุงเทพฯ เพิ่มมากขึ้นจึงนำไปสู่การมีศาสนสถาน ๕ แห่งแรกในบริเวณถนนบ้านหม้อ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๕ โดยศาสนิกชนชาวซิกข์ได้เช่าบ้านเรือนไม้ ๑ คูหา แล้วจัดตกแต่งสถานที่ให้เหมาะสม แต่เนื่องจากความไม่สะดวกในการประกอบศาสนกิจบางประการศาสนิกชนชาวซิกข์จึงประกอบศาสนกิจกันเองสัปดาห์ละ ๑ ครั้ง

ต่อมาเมื่อชุมชนขยายตัวขึ้น ชาวซิกข์จึงได้ย้ายจากสถานที่เดิมมาเช่าบ้านหลังใหญ่ขึ้น ณ บริเวณห้วมุมถนนพาหุรัดและถนนจักรเพชร หลังจากตกแต่งแก้ไขจนสามารถประกอบศาสนกิจได้แล้ว ก็พร้อมใจกันอัญเชิญพระมหาคัมภีร์มาประดิษฐานเป็นประธาน และสวดมนต์ปฏิบัติศาสนกิจเป็นประจำทุกวัน ไม่มีวันหยุด นับตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๕๖

พ.ศ. ๒๔๗๕ สังคมชาวซิกข์เติบโตมากขึ้น ศาสนิกชนชาวซิกข์จึงเห็นถึงความจำเป็นในการมีศาสนสถานถาวรแทนการเช่าสถานที่เพื่อทำเป็นศาสนสถาน ดังนั้น จึงมีการรวบรวมทุนทรัพย์เพื่อจัดซื้อที่ดินและก่อสร้างศาสนสถาน เป็นอาคารขนาด ๓ ชั้น ใช้ชื่อว่า “ศาสนสถานสมาคมศรีคุรุสิงห์สภา” ครั้นเกิดสงครามโลกครั้งที่ ๒ บริเวณย่านพาหุรัดได้รับความเสียหายจากการทิ้งระเบิดของฝ่ายสัมพันธมิตร แรงสั่นสะเทือนทำให้ศาสนสถานครุศวารางบางส่วนเสียหายจนไม่สามารถประกอบศาสนกิจได้อีกต่อไป จนกระทั่ง พ.ศ. ๒๕๒๒ ชาวไทยซิกข์ พร้อมด้วยสมาคมศรีคุรุสิงห์สภาได้ร่วมใจกันก่อสร้างศาสนสถานครุศวารางขึ้นใหม่บนพื้นที่เดิม ถือเป็นศูนย์รวมของซิกข์ศาสนิกชนในประเทศไทยสืบมาตราจนปัจจุบัน

องค์การศาสนาซิกข์ ที่กรมการศาสนาให้การรับรองปัจจุบัน มี ๒ องค์การ คือ

๑. สมาคมศรีคุรุสิงห์สภา
๒. สมาคมนามธารีสังคตแห่งประเทศไทย

ปฐมบรมศาสดา ครุณานักเดว

ศาสดา ศาสนนบุคคล

ศาสดาแห่งศาสนาซิกข์เรียกว่า “คุรุ” องค์ปฐมบรมศาสดา คือ ครุณานักเทพ ประสูติเมื่อ พ.ศ. ๒๐๑๒ ณ หมู่บ้านตลวันดี ซึ่งเป็นหมู่บ้านเล็กๆปัจจุบันเรียกว่า “นันทานา ซาฮิบ” ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของเมืองลาฮอร์ แคว้นปัญจาบ ประเทศปากีสถาน

ในสมัยของพระองค์ ศาสนาอิสลาม นิกายซุนนี ซึ่งมุ่งสอนเรื่องการสละความหุนหุระสละความกลัวภัยกำลังมีบทบาทอย่างมากในสังคม ส่วนศาสนาฮินดูก็ได้เกิด ลัทธิภักติขึ้น ลัทธินี้มุ่งเน้นความจงรักภักดีและเชื่อมั่นในพระเป็นเจ้า โดยไม่ประสงค์สิ่งใดตอบแทน ครุณานักเทพ ซึ่งมีความสนใจในศาสนามาแต่วัยเยาว์ จึงได้ศึกษาทั้งศาสนาฮินดูและอิสลาม โดยได้สนทนาระหว่างกับนักบุญของทั้งสองศาสนา เมื่อเจริญวัย และแต่งงานมีครอบครัว ได้แยกตัวไปบำเพ็ญตนและพิจารณาธรรมเพียงผู้เดียว เมื่อแน่ใจว่าตนได้ค้นพบธรรมะอันเป็นที่พอใจแล้ว จึงได้เริ่มสั่งสอนธรรมแก่คนทั้งปวง

ขณะนั้นประเทศอินเดียตกอยู่ภายใต้การปกครองของราชวงศ์โมกุล ซึ่งนับถือศาสนาอิสลาม แต่ประชาชนส่วนใหญ่ในอินเดีย นับถือศาสนาฮินดู จึงเกิดความขัดแย้งระหว่างกลุ่มผู้นับถือศาสนาทั้งสองพระศาสดาครุณานักเทพได้เข้ามามีบทบาทในการแก้ไขปัญหาคือความขัดแย้งโดยสั่งสอนให้ทั้งสองฝ่ายสามัคคี ไม่แบ่งแยกซึ่งกันและกัน ในเบื้องต้นพระศาสดาครุณานักเทพมีสาวกเพียงสองคน คนหนึ่งเป็นชาวฮินดู ส่วนอีกคนเป็นนักดนตรีชาวมุสลิม ทั้งสองคนได้ติดตามพระศาสดาครุณานักเทพออกเดินทางไปสอนศาสนาในที่ต่างๆ โดยแต่งหลักธรรมเป็นโคลงหรือกาพย์กลอน แล้วตีพิมพ์ร้องไป ทำให้มีชาวบ้านสนใจมาฟังมากในทุกแห่ง

พระศาสดาครูนาถเทพกล่าวว่าคุณเป็นเพียงครูผู้หนึ่งเท่านั้น เมื่อกลับจากสั่งสอนศาสนาแล้ว ได้กลับมาเป็นผู้ครองเรือนดั้งเดิม และสั่งสอนให้ทุกคนเป็นผู้ครองเรือนที่ดีและตั้งมั่นอยู่ในศาสนา ไม่สนับสนุนให้คนสละโลกเพื่อบำเพ็ญตบะ ด้วยเห็นว่าคฤหัสถ์เพศสามารถหลุดพ้นจากห้วงสังสารได้ หากบำเพ็ญภาวนาชำระล้างจิตใจ ให้สะอาดอยู่เสมอ

ตามประวัติพระศาสดาครูนาถเทพเป็นผู้มีเมตตาสูงและมีความนอบน้อม แต่เคร่งครัดในหลักศาสนาและยึดมั่นในความถูกต้องตลอดชีวิตพระองค์ได้ออกเดินทางสอนศาสนาไปทั่วประเทศอินเดีย รวมถึงประเทศใกล้เคียง ได้พยายามสร้างความประนีประนอมและความสามัคคีระหว่างศาสนาต่างๆ ในประเทศอินเดีย โดยให้ถือว่าทุกคนเป็นพี่น้องกัน เพราะมาจากพระเจ้าพระองค์เดียวกันและพระองค์เป็นพระเจ้าของมนุษยชาติทั้งหมด

เมื่อพระศาสดาครูนาถเทพสิ้นพระชนม์ ศาสนาชิกข์มีพระศาสดาสืบต่อมาอีก ๙ พระองค์ คือ

๑. ครูอังคัตเทพ (พ.ศ. ๒๐๔๗ - ๒๐๙๕)
๒. ครูอมรเทพ (พ.ศ. ๒๐๒๒ - ๒๑๑๗)
๓. ครูรามดาบส (พ.ศ. ๒๐๗๗ - ๒๑๒๔)
๔. ครูอรชุนเทพ (พ.ศ. ๒๑๐๖ - ๒๑๔๙)
๕. ครูฮาร์โควินท์ (พ.ศ. ๒๑๓๘ - ๒๑๘๘)
๖. ครูหริราย (พ.ศ. ๒๑๗๓ - ๒๒๐๔)
๗. ครูหริกฤษณะ (พ.ศ. ๒๑๙๙ - ๒๒๐๗)
๘. ครูเตฆ พาทุร (พ.ศ. ๒๑๖๔ - ๒๒๑๘)
๙. ครูโควินทสิงห์ (พ.ศ. ๒๒๐๙ - ๒๒๕๑)

ในสมัยของพระศาสดาครูโควินทสิงห์ ได้มีการบัญญัติหลักการทางศาสนาเพิ่มเติม ส่งผลให้ชาวชิกข์มีเอกลักษณ์โดดเด่นจากชาวอินเดียกลุ่มอื่นๆ ได้แก่

๑. การประกาศว่าต่อจากพระองค์จะไม่มีศาสดาในรูปบุคคลอีกต่อไป และให้ชาวชิกข์ยึดถือพระธรรมคำสั่งสอนในพระมหาคัมภีร์เพียงอย่างเดียว โดยพระองค์ได้ส่งคายนาคำว่า “พระมหาคัมภีร์อาทิกร์นถ์” แล้วสถาปนาให้เป็นพระศาสดานรินทร์กาลแห่งศาสนาชิกข์ พระนามว่า “พระศาสดาศรีครุครันถ์ซาฮิบ” ให้ชาวชิกข์ยึดถือสืบมาจนปัจจุบัน

๒. การสถาปนาพิธีรับอมฤต เพื่อความเป็นชาวชิกข์ที่สมบูรณ์ และได้มอบศาสนสัญลักษณ์ ๕ ประการ ให้แก่ชาวชิกข์ คือ

๑) เกศา คือ ผมและหนวดเครา ชาวชิกข์จะไม่ปลงผมจากส่วนหนึ่งส่วนใดของร่างกาย เนื่องจากเป็นสิ่งที่พระเจ้าประทานให้ตามหลักแห่งธรรมชาติ

๒) กังฆะ คือ หวีไม้สำหรับทำความสะอาดเกศา

๓) กังฉะ คือ กางเกงผ้าฝ้ายขาสั้น สำหรับสวมใส่เพื่อความกระฉับกระเฉง ไม่ประเจิดประเจ้อ

๔) การ่า คือ กำไลเหล็กกล้า เป็นสัญลักษณ์ของความอดทนและเตือนใจให้งดเว้นจากการทำบาป

๕) กิรปาน คือ มีดดาบสั้น ทำด้วยเหล็กกล้าสำหรับป้องกันตนเองและปกป้องผู้อื่น ✨

ศาสนาจารย์กำลังกระทำอาร์ตาส โดยมีศาสนิกชนที่มีจิตศรัทธายืนขึ้นร่วมจิตรวมใจ สวดอุทิศแด่แม่บุญให้สรรพสิ่งมีชีวิตทั้งหลายอยู่เย็นเป็นสุขโดยทั่วกัน

ศาสนาอิสลาม*

มัสยิด เป็นภาษาอาหรับ หมายถึงสถานที่ประกอบศาสนกิจของมุสลิม ในฐานะที่เป็นบ้านของพระเจ้า เป็นสถานที่สำหรับแสดงความภักดีต่อพระเจ้า และดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในชีวิตประจำวัน ตามแนวทางศาสนาและของชุมชน เช่น ปฏิบัติศาสนกิจ การประชุม การศึกษา การบริหาร การตัดสินใจ ความพิธีกรรม ฯลฯ มัสยิดยังเรียกต่างกันอีกว่า กูฏี สุเหร่า

ประเภทของมัสยิด

มัสยิดกลาง (ยะมีอะฮ์) ประเทศที่มีประชากรมุสลิมเป็นจำนวนมาก มักมีมัสยิดกลางสำหรับละหมาดร่วมกัน โดยเฉพาะในวันศุกร์ มุสลิมจากมัสยิดแต่ละชุมชนจะมาละหมาดรวมกัน และฟังคำอบรมสั่งสอนก่อนละหมาด (คุตบะฮ์) ที่มัสยิดกลาง มัสยิดกลางจึงมักเป็นศูนย์กลางของเมือง

มัสยิดชุมชน ในชุมชนมุสลิมแต่ละแห่งมักมีมัสยิดชุมชนเป็นศูนย์กลางการปฏิบัติศาสนกิจและประกอบกิจกรรม นอกจากนี้ยังมีมัสยิดส่วนบุคคล ในชุมชนขนาดเล็กที่อยู่ห่างไกลจากมัสยิด มักมีการสร้างอาคารขนาดเล็ก สำหรับละหมาดรวมกันในหมู่เครือญาติ ที่มีเพียงไม่กี่หลังคาเรือน และมัสยิดที่สร้างอยู่ร่วมกับอาคารอื่นๆ ในลักษณะต่างๆ เช่น ในห้างสรรพสินค้า ในสนามบิน ในโรงพยาบาล ในมหาวิทยาลัย เป็นต้น

องค์ประกอบสำคัญของมัสยิด

โถงละหมาด สำหรับแสดงความภักดีต่อพระเจ้าร่วมกันตามแนวทิศกิบละฮ์ (กะอ์บะฮ์) มัสยิดอัลฮะรอมนครมักกะห์ ประเทศซาอุดีอาระเบีย)

มิม্বর สำหรับอิหม่ามนำละหมาด มักสร้างมีลักษณะเป็นซุ้มโค้งเว้าเข้าไปในผนัง

มิมบร สำหรับให้อิหม่ามหรือคอเต็บขึ้นกล่าวคุตบะฮ์ แจ้งข่าวสาร หรือปราศรัย ในโอกาสที่มีการละหมาดร่วมกันในวันศุกร์ โดยทั่วไปมิมบรมักจะวางอยู่กลางหรืออยู่ด้านขวาของมิม্বর

ลานหรือโถงอเนกประสงค์ ทำหน้าที่รองรับคนจำนวนมาก ทั้งในวันปกติและวันสำคัญ นอกจากนี้ยังใช้จัดกิจกรรมทางสังคมที่ไม่ขัดต่อหลักศาสนาด้วย

ที่อาบน้ำละหมาด ก่อนการละหมาดจะต้องทำความสะอาดส่วนต่างๆ ของร่างกาย เช่น มือ ใบหน้า แขน เท้า พื้นที่ส่วนนี้มักเตรียมไว้สำหรับให้อาบน้ำละหมาดได้หลายๆ คนพร้อมกัน

หออะซาน (หอคอยประกาศเรียกละหมาด) สำหรับให้ผู้ประกาศเวลาละหมาด หออะซานมักสร้างเป็นหอสองที่มีรูปทรงที่โดดเด่น และเป็นสัญลักษณ์ของมัสยิดที่มองเห็นได้ในระยะไกล

ลักษณะสถาปัตยกรรม

ในอดีต มักสร้างมัสยิดตามรูปแบบของสถาปัตยกรรมท้องถิ่น ในสมัยอยุธยาตอนกลางจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น มีลักษณะเป็นศิลปะไทยประเพณีมากกว่าศิลปะอิสลาม แต่หลังจากสมัยรัชกาลที่ ๕ มุสลิมเชื้อชาติต่างๆ ที่เข้ามาในประเทศไทย ได้นำเอารูปแบบสถาปัตยกรรมและลวดลายศิลปะอิสลามจากชนชาติของตน มาใช้ในการสร้างมัสยิด มัสยิดในประเทศไทยจึงมีลักษณะที่ผสมผสานสถาปัตยกรรม และศิลปกรรมของหลายชาติเข้าด้วยกัน จึงพบเห็นมัสยิดที่มีอิทธิพลของสถาปัตยกรรมไทย ชาว มลายู อินเดียอาหรับ และเปอร์เซีย (อิหร่าน) รวมถึงสถาปัตยกรรมยุโรป ❀

*ข้อมูล : หนังสือศาสนสถานสำคัญคู่แผ่นดิน, กรมการศาสนา

มัสยิดบางหลวง

ตั้งอยู่ที่ ซอยมัสยิดบางหลวง ถนนอรุณอมรินทร์ แขวงวัดกัลยาณ์ เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร

ประวัติความเป็นมา

หลังจากเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ ๒ ทำให้ชาวมุสลิมเชื้อสายมลายูที่เรียกว่า แยกตานี อพยพลงมาอาศัยอยู่บริเวณแพสองฝั่งคลองบางกอกใหญ่ ต่อมาประชากรมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น จึงได้ย้ายขึ้นบนบกสร้างที่อยู่อาศัยฝั่งตรงข้ามวัดหงส์รัตนาราม ยาวตลอดไปถึงคลองวัดดอกไม้หรือคลองบุปผาราม และขยายเป็นชุมชนมัสยิดบางหลวงในเวลาต่อมา ชุมชนนี้สร้างมัสยิดขึ้น สันนิษฐานว่าสร้างในสมัยรัชกาลที่ ๑ (พ.ศ. ๒๓๒๕) โดยพ่อค้ามุสลิมชื่อโต๊ะหยี และให้ชื่อว่า “มัสยิดบางหลวง” เนื่องจากตัวอาคารมัสยิดทำด้วยสีขาว ชาวบ้านจึงเรียก

ว่า “กุฎีขาว” (คำว่า กุฎี นำมาใช้เรียกศาสนสถานของมุสลิมมาแต่สมัยอยุธยา แต่เมื่อได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติมัสยิดอิสลาม พุทธศักราช ๒๔๙๐ ได้เปลี่ยนคำเรียกเป็นมัสยิด) มัสยิดแห่งนี้ตั้งหันหน้าไปทางทิศตะวันออก มีความโดดเด่นด้วยเป็นมัสยิดก่ออิฐถือปูนทรงไทย เนื่องจากมัสยิดในระยะแรกส่วนใหญ่จะใช้รูปแบบของสถาปัตยกรรมท้องถิ่นในการสร้าง เพราะรูปแบบมัสยิดในดินแดนอาหรับไม่สอดคล้องกับเงื่อนไขในท้องถิ่น ประกอบกับข้อจำกัดด้านวัสดุโครงสร้างและกรรมวิธีการก่อสร้าง อย่างไรก็ตามมัสยิดแห่งนี้ผู้สร้างได้บรรจุหลักการสำคัญของศาสนาอิสลามไว้ คือ มิมบร มินรอบ โครงสร้างภายในเป็นพื้นราบ สะอาด ปราศจากรูปเคารพ มีเสาค้ำยันพาไล จำนวน ๓๐ ต้น เท่ากับบทบัญญัติในคัมภีร์อัลกุรอานที่มี ๓๐ บท และห้องละหมาดมี ๑๒ หน้าต่าง ๑ ประตู รวม ๑๓ ช่อง เท่ากับจำนวนรুকูน หรืออภูละหมาด ๑๓ ข้อ ๓๐

ต่อมาเมื่อมีบร่เก่าในมัสยิดชำรุด เจ้าสัว่พุก พ่อค้าจีนมุสลิม (ต้นตระกูล พุกภิญโญ) ได้ก่อสร้างมิมบร่และมิมหอรบขึ้นใหม่ เป็นซุ้มทรงวิมาน ก่ออิฐถือปูนปิดทอง ผสมผสานด้วยลวดลายปูนปั้นของศิลปะ ๓ ชาติ ประกอบด้วยฐานเสา เป็นปูนปั้นลวดลายไทยเกี่ยวกระหวัดด้วยกิ่งใบฝรั่งและดอกเมฆาตาลของจีน ตลอดตัวเสาประดับกระจกสีลายไทยเป็นลายพุ่มข้าวบิณฑ์ลายรักร้อย และลายแก้วชิงดวง ส่วนด้านบนเป็นซุ้มวิมาน ๓ ยอด สอดแทรกด้วยลวดลายก้านใบฝรั่งและดอกเมฆาตาลของจีน เต็มทั้ง ๓ ยอด ตลอดทั้งซุ้มประดับด้วยกระจกสี พร้อมกับได้แกะสลักแผ่นไม้เป็นอักษรอาหรับ นูนลอย เป็นชื่อ อัลลอฮ์ นบีมุฮัมมัด ศาสดาของศาสนา บทอัลกุรอาน ที่สำคัญติดตั้งไว้ในซุ้ม ที่ผนังมัสยิดมีขามติดอยู่ และมีคำว่า อัลลอฮ์ มุฮัมมัด นอกจากนี้ยังมีคัมภีร์อัลกุรอานเก่าแก่อายุ ๓๐๐ ปี โคมไฟพระราชทาน ซึ่งเป็นเครื่องสังเค็ดในงานพระบรมศพพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ร.ศ. ๑๒๙ (พุทธศักราช ๒๔๕๓) มัสยิดบางหลวง สะท้อนความเป็นมาของมัสยิด ภูมิปัญญาและความสามารถของช่างในชุมชนแห่งนี้เป็นอย่างดี มัสยิดแห่งนี้ได้รับ

พระราชทาน “รางวัลอนุรักษ์ศิลปสถาปัตยกรรมดีเด่น ประจำปี ๒๕๕๔ ประเภทปูชนียสถานและวัดวาอาราม” จากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

ลักษณะสถาปัตยกรรม

มัสยิดมีผนังเป็นสีเหลืองผืนผ้า ทรงไทยก่ออิฐถือปูนทั้งหลัง มีหลังคาพาไลยื่นออกมาข้างหน้า ด้านอื่นเป็นหลังคาปีกนก มีเสารองรับหลังคา บันไดทางขึ้นอยู่ทางทิศเหนือและใต้ของพาไล ด้านหน้า หลังคาทรงจั่วมุงกระเบื้องว่าวสีเขียว หน้าบันหน้า - หลังประดับด้วยปูนปั้นลายศิลปะ ๓ ชาติ คือ กรอบหน้าบัน เป็นเครื่องลายองประดับห้ามลายไ้วบนยอด เป็นศิลปะไทย หน้าบัน เป็นปูนปั้นลายก้านแย่งใบฝรั่งเทศ เป็นศิลปะตะวันตก และดอกไม้เป็นดอกเมฆาตาล ศิลปะจีน ลายศิลปะ ๓ ชาตินี้ได้นำมาประดับที่กรอบประตูและหน้าต่างทุกบานของมัสยิด ในส่วนตัวอาคารที่เป็นปูน ทาสีขาวทั้งหมดส่วนที่เป็นไม้ทาสีเขียว 🌸

วันสำคัญทางศาสนาอิสลาม*

วันศุกร์

เป็นวันสำคัญในรอบสัปดาห์ที่มุสลิมจะต้องไปรวมตัวกันเพื่อฟังธรรมกถา (คุตบะฮ์) ละหมาดวันศุกร์ และดูอาห์ คือ การขอพรจากพระเจ้า ซึ่งถือว่าเป็นประจำเพื่อแสดงออกถึงการรำลึกถึงอัลลอฮ์ใช้เวลาประมาณ ๓๐ นาที ในการไปร่วมละหมาดวันศุกร์ มุสลิมต้องอาบน้ำและแต่งกายด้วยเสื้อผ้าที่สะอาด ตั้งใจรับฟังคำสั่งสอนและนำมาปฏิบัติ

เดือนรอมฎอน

รอมฎอน เป็นเดือนแห่งการถือศีลอด (เดือนที่ ๙ ทางจันทรคติตามปฏิทินอิสลาม) มุสลิมทุกคนต้องงดกิน งดดื่ม และงดเพศสัมพันธ์ นับแต่ย่ำรุ่งเมื่อแสงตะวันเริ่มปรากฏ จนถึงย่ำค่ำเมื่อพระอาทิตย์ลับขอบฟ้า บุคคลบางประเภท เช่น ผู้ป่วย หญิงมีครรภ์ หญิงที่ให้นมบุตร ผู้เดินทาง ผู้ป่วยเรื้อรัง ละเว้นการถือศีลอดได้และให้ถือชดใช้ภายหลังหรือชดใช้เป็นอาหารแก่คนยากจน

วันอีดิ้ลฟิตรี

ตรงกับวันที่ ๑ เดือนเซวาล (เดือนที่ ๑๐ ทางจันทรคติตามปฏิทินอิสลาม) เป็นวันเฉลิมฉลองหลังจากการถือศีลอดตลอดเดือน รอมฎอนมักเรียกกันว่า วันออกบวช ในวันดังกล่าวมีการละหมาดอีดิ้ลฟิตรี ฟังคุตบะฮ์ การบริจาคทาน การเลี้ยงอาหารและเยี่ยมเยียนกัน

วันอะรอฟะฮ์

ตรงกับวันที่ ๙ เดือนซุลฮิจยะห์ (เดือนที่ ๑๒ ทางจันทรคติอิสลาม) เป็นวันร่วมชุมนุมใหญ่ของผู้ไปประกอบพิธีฮัจย์ที่ทุ่งอะรอฟะฮ์ ส่วนผู้ที่ไม่ได้ไปประกอบพิธีฮัจย์จะถือศีลอดในวันนั้น

วันอีดิ้ลอฎฮา

ตรงกับวันที่ ๑๐ เดือนซุลฮิจยะห์ เป็นวันเฉลิมฉลองเมื่อบรรดาผู้ประกอบพิธีฮัจย์เดินทางกลับจากการพักที่ทุ่งอะรอฟะฮ์ ในวันดังกล่าวมีการละหมาดอีดิ้ลอฎฮาและมีการเชือดสัตว์พลีทาน

วันอาชูรอ

คือวันที่ ๑๐ เดือนมูฮัรรอหม (เดือนที่ ๑ ทางจันทรคติอิสลาม) เป็นวันที่ควรถือศีลอดเพื่อจะได้กุศลอันยิ่งใหญ่ ☀️

ปลุกศรัทธาพระพุทธศาสนา สังฆเวชนียสถาน*

สถานที่ตั้งแห่งความสังเวช ได้แก่ สถานที่ประสูติ สถานที่ตรัสรู้ สถานที่แสดงปฐมเทศนา และสถานที่ดับขันธปรินิพพาน อันเป็นสถานที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับ “พุทธประวัติ” ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระบรมมหาศาสดาเอกของโลกทั้ง ๔ สังฆเวชนียสถานตั้งอยู่ ณ ประเทศอินเดียและเนปาล จึงเป็นยอดแห่งความปรารถนาของชาวพุทธที่มีความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนา อยากจะเดินทางไปให้เห็นกับตาตัวเองสักครั้งในชีวิต นับเป็นโชคดีอย่างยิ่งที่ “ทีมข่าวศาสนา” ได้มีโอกาสร่วมเส้นทางสายบุญกับ “โครงการส่งเสริมพระสงฆ์และพุทธศาสนิกชนไปประกอบศาสนกิจ สังฆเวชนียสถาน ๔ ตำบล” ประเทศอินเดีย-เนปาล ประจำปี ๒๕๖๒ รุ่นที่ ๑ ระหว่างวันที่ ๒๘ กุมภาพันธ์ - ๘ มีนาคม ๒๕๖๒ โดยการสนับสนุนของกองทุนส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เฉลิมพระเกียรติ ๘๐ พรรษา ที่ตั้งขึ้นเพื่อสนองพระราชประสงค์ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ในหลวงรัชกาลที่ ๙ ในการสนับสนุนการเดินทางไปแสวงบุญของชาวพุทธ โดยการดูแลของกรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม

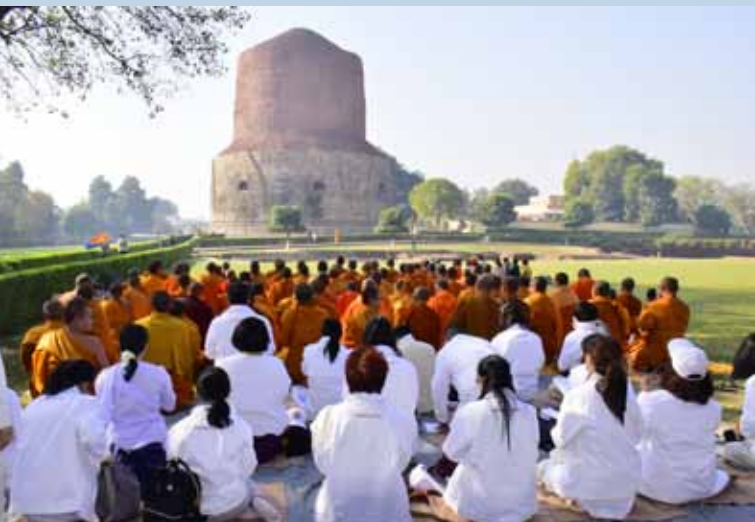
การเดินทางในครั้งนี้ พระธรรมกิตติเมธี (เกษม สัจญญโต) ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดราชาธิวาส ประธานศูนย์พิทักษ์พระพุทธศาสนาแห่งประเทศไทย เป็นประธานฝ่ายสงฆ์ และ นางศรีนวล ลัทธิโร รองอธิบดีกรมการศาสนา เป็นประธานฝ่ายฆราวาส โดยมี พระครูปลัดเฉลิมชาติ ชาติวโร เลขาธิการหัวหน้าพระธรรมทูตสายประเทศอินเดีย-เนปาล และหัวหน้ากองงานพระธรรมวิทยากร เป็นพระธรรมวิทยากร

*ข้อมูล : หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ฉบับวันที่ ๑๓ มีนาคม ๒๕๖๒

หลายคนอาจสงสัยว่า ทำไมคนไทยต้องไปสังเวชนียสถาน จึงขออาราธนา พระธรรมกิตติเมธี มาให้ความกระจ่าง “ในมหาปรินิพพานสูตร พระไตรปิฎกเล่ม ๑๐ พระสูตรต้นตปิฎก ที่ฆนิกายมหารวรรค องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสตอบคำถามพระอานนท์ว่า สังเวชนียสถาน ๔ แห่งคือ สถานที่ที่ตถาคตประสูติ ตรัสรู้ อนุตรสัมมาสัมโพธิญาณ ทรงประกาศธรรมจักรอันยอดเยี่ยม และเสด็จดับขันธปรินิพพานด้วยอนุปาติเสสนิพพานธาตุ เป็นสถานที่ที่กุลบุตรผู้มีศรัทธา ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา ผู้มีศรัทธาควรไปดูชนเหล่าใดจาริกไปยังเจดีย์จักมีจิตเลื่อมใส ชนเหล่านั้นหลังตายจากไปจะไปเกิดในสุคติโลกสวรรค์ ดังนั้น นอกจากพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าแล้ว ยังมีสถานที่ที่เป็นรูปธรรมคือ สังเวชนียสถานทั้ง ๔ ซึ่งเป็นสิ่งที่เราสัมผัสได้ด้วยตา ฟังเสียงด้วยหูจากพระธรรมวิทยากร ตลอดจนการสวดมนต์เจริญจิตภาวนา ณ สถานที่นั้นๆ

พระธรรมกิตติเมธี

พระครูปลัดเฉลิมชาติ

เรียกว่าตาหู จมูก ลิ้น กาย ใจ ได้สัมผัสของจริง จะเกิดความรู้สึกซาบซึ้ง ศรัทธาหนักแน่นยิ่งขึ้น ทำให้ส่งผลให้มีการปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบเราในฐานะพุทธศาสนิกชนถ้าไม่ได้เห็นของจริงอาจสงสัยว่า พระพุทธเจ้ามีจริงหรือเปล่า สถานที่ที่ว่ามีจริงหรือเปล่า อาตมาเองเรียนจบเปรียญธรรม ๙ ประโยค จบปริญญาโท ก่อนจะมาเห็นของจริงยังมีความเคลือบแคลงสงสัย แต่เมื่อได้มาเห็น ความสงสัยก็หมดไป และเมื่อได้เห็นของจริง เวลากลับมาพูดให้ญาติโยมฟังก็เห็นภาพเลย เป็นสิ่งสำคัญสำหรับพระภิกษุสงฆ์และผู้ที่ทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนา”

ขณะที่ พระครูปลัดเฉลิมชาติ พระธรรมวิทยากรบอกว่า “อาณิสสรส์ที่เกิดขึ้นพระพุทธเจ้าตรัสรับรองด้วยพระองค์เองว่า บุคคลใดก็ตามที่เดินทางมาสู่สังเวชนียสถาน ได้เห็น ได้เกิดจิตเลื่อมใสและใจศรัทธาเบื้องหน้าแต่ตายเพราะกายแตก ย่อมเข้าสู่สุคติในโลกรวรรค์ได้ เรียกว่าเป็นการการันตีขั้นพื้นฐานว่าการมาสู่สังเวชนียสถานเมื่อเกิดความเลื่อมใสศรัทธาตายไปแล้วจะได้ไปสู่สุคติโลกสวรรค์ เสมือนหนึ่งเป็นการปิดอบายภูมิให้แก่ตัวเรา แต่ถ้ามีการพัฒนากระตือรือร้นไปสู่ปัญญา เข้าถึงหลักธรรมของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า อย่างสถานที่ปรินิพพาน ถ้าเรามองเห็นหลักธรรมว่า ขนาดพระพุทธเจ้าผู้เป็นเลิศที่สุดยังไม่พ้นความตาย แม้เราเองก็ต้องตายเช่นกัน หากเห็นสังขารธรรมตรงนี้แล้วนอกจากจะเข้าสู่สุคติภูมิแล้วยังเป็นการยกตัวเองไปสู่อริยภูมิได้ด้วย ซึ่งเป็นสิ่งที่สำคัญมาก” หัวหน้ากองงานพระธรรมวิทยากรแดนพุทธภูมิยังบอกด้วยว่า มีคนที่กลัวความยากลำบากกับการมา ๔ สังเวชนียสถาน โดยเฉพาะการเข้าห้องน้ำ ปตท. (ไปตามทุ่ง) ที่ใหญ่ที่สุดในโลก ไม่ต้องกังวลอีกต่อไป เพราะได้มีการลงนามบันทึกข้อตกลงระหว่างกรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม กับพระธรรมทูตสายอินเดียน-เนปาล เปิดศูนย์อำนวยความสะดวกผู้ไปประกอบศาสนกิจ ณ สังเวชนียสถาน ๔ ตำบล ปัจจุบันมีถึง ๑๑ ศูนย์และกำลังจะสร้างเพิ่มเติมอีก ๑ ศูนย์ระหว่างเมืองกุสินาราไปพาราณสี ซึ่งครอบคลุมทุกเส้นทางเพื่อดูแลผู้แสวงบุญให้มีความสะดวกสบายมากยิ่งขึ้น ทั้งยังมี

พระธรรมวิทยากรที่ผ่านการอบรมเข้มมาคอยให้คำแนะนำและบอกเล่าเรื่องราวของพระพุทธเจ้า พร้อมข้ออรรถ ข้อธรรมที่สอดคล้องกับสถานที่ ทำให้ผู้มาแสวงบุญเกิดความรู้ ความเลื่อมใสศรัทธามากยิ่งขึ้น จนนำไปต่อยอดและประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

“ทีมข่าวศาสนา” มองว่า การได้เดินทางสู่เส้นทางบุญใน ๔ สังเวชนียสถาน และสถานที่ที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธเจ้า ไม่ว่าจะเป็นแม่น้ำคงคาอันศักดิ์สิทธิ์ แม่น้ำเนรัญชราที่ทรงอธิษฐานลอยถาดทองคำ บ้านนางสุชาดา เขาคิชฌกูฏ วัดเวฬุวนาราม วัดแห่งแรกของโลกที่พระเจ้าพิมพิสารสร้างถวาย และเขตวันมฬารวิหาร สถานที่ที่พระพุทธองค์ประทับอยู่นานถึง ๑๙ พรรษา ทำให้รู้ซึ้งว่าการเสด็จไปเพื่อโปรดเวไนยสัตว์ยังสถานที่ต่างๆ แสหายกล่าบาก เพราะขนาดคณะของเรานั่งรถตระเวนไปสถานที่แต่ละแห่งใช้เวลาไม่ต่ำกว่า ๘-๑๐ ชั่วโมง แต่พระพุทธเจ้าเสด็จด้วยสองพระบาทโดยไม่ทรงหื้อพระทัย ใช้เวลาในการประกาศพระศาสนายาวนานถึง ๔๕ พรรษา

เป็นแรงศรัทธาให้พระสงฆ์และพุทธศาสนิกชนที่ได้มารู้มาเห็น หมดความเคลือบแคลงสงสัย และทวิความเลื่อมใสศรัทธาอยากปฏิบัติศาสนกิจและเผยแผ่พระพุทธศาสนาเพื่อความดำรงมั่นคงสืบไป 🌻

การส่งเสริมให้คนไทยเข้าวัดเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิต

เรียบเรียงโดย : นางสาวฐิติมา สุภักดิ์
นักวิชาการศาสนาเชี่ยวชาญ กรมการศาสนา

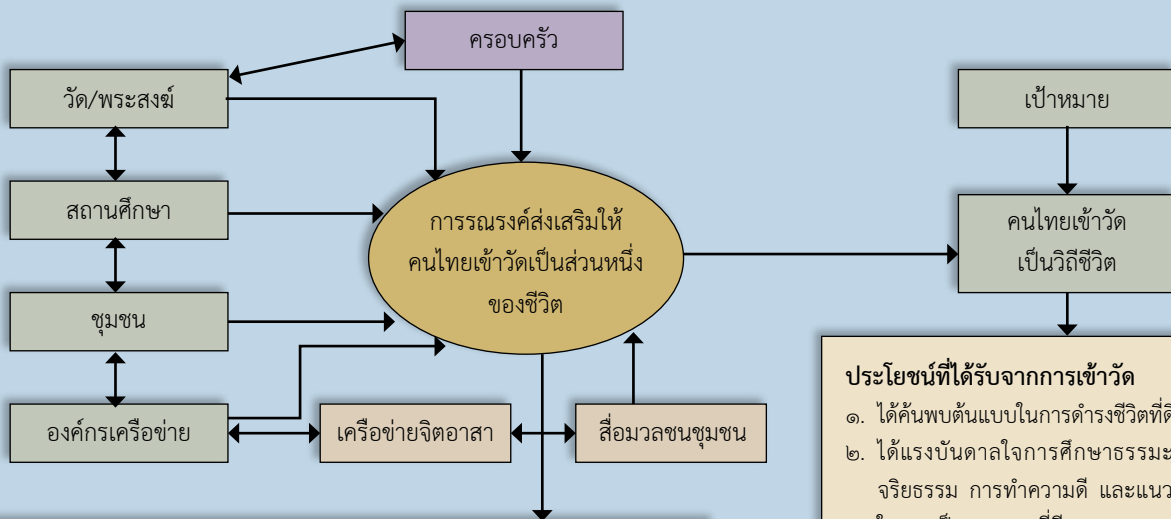

วิถีชีวิตของคนในสังคมไทยดั้งเดิมจะมีหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นหลักยึดเหนี่ยวทางจิตใจ โดยมีวัดเป็นศูนย์รวมจิตใจ เป็นแหล่งบ่มเพาะคุณธรรม จริยธรรม สืบสานประเพณี วัฒนธรรม อันดีงาม เสริมสร้างความสุขแก่คนในชุมชน ดังนั้นวัดจึงมีอิทธิพลต่อค่านิยมและวิถีการดำเนินชีวิตของคนในสังคม โดยคนไทยนิยมไปวัดเพื่อทำบุญตักบาตร ถวายภัตตาหารแด่พระสงฆ์ สมาทานศีล (รับศีล) ฟังพระธรรมเทศนา เจริญจิตภาวนา เพื่อเสริมสร้างสิริมงคล ความสงบสุขร่มเย็นแก่ตนเองและครอบครัว เพื่อเป็นการพลิกฟื้นวิถีชีวิตอันดีงามของไทย ประกอบกับกรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม ได้รับนโยบายของรัฐบาลในการนำมิติทางศาสนา ศิลปวัฒนธรรมและความเป็นไทยสร้างสังคมให้เข้มแข็งอย่างมีคุณภาพและคุณธรรม รวมทั้งส่งเสริมให้มีการนำพลัง “บวร” บ้าน-วัด-โรงเรียน เพิ่มเติมบทบาทของวัดให้เป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต ให้เด็ก เยาวชน และประชาชนได้เรียนรู้ทั้งด้านศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม วัฒนธรรม ดำรงตนตามหลักธรรมทางศาสนา และหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จึงมีแนวคิดรณรงค์ส่งเสริมให้คนไทยเข้าวัดเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิต โดยมีกรอบแนวคิดการดำเนินงาน ดังนี้

กรอบแนวคิดการดำเนินงานรณรงค์ให้คนไทยเข้าวัดเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิต

ยุทธศาสตร์การขับเคลื่อน

- พัฒนาระบบบริหารการดำเนินงานเผยแผ่พระพุทธศาสนา**
- รณรงค์ส่งเสริมให้คนไทยเข้าวัดผ่านสถาบันหลักทางสังคม**
  - ส่งเสริมสถาบันครอบครัวเป็นแหล่งบ่มเพาะให้เด็ก เยาวชน เข้าวัดตั้งแต่เยาว์วัย
  - ส่งเสริมให้สถาบันการศึกษานำพลัง “บวร” บ้าน-วัด-โรงเรียน เสริมสร้างบทบาทวัดในการส่งเสริมศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรมแก่เด็ก และเยาวชน
  - พัฒนาและส่งเสริมบทบาทวัดให้เป็นสถานที่นำเลื่อมใสศรัทธาและมีบทบาทเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาจิตใจและการจัดกิจกรรมด้านศิลปวัฒนธรรมของชุมชน
  - สร้างความเข้าใจ และส่งเสริม สนับสนุน ให้สื่อมวลชนร่วมรณรงค์ให้ประชาชนเข้าวัดปฏิบัติธรรมผ่านสื่อที่หลากหลาย
- บูรณาการความร่วมมือเครือข่ายร่วมรณรงค์ให้คนไทยเข้าวัดเป็นวิถีชีวิต**
  - ส่งเสริม สนับสนุน องค์กรเครือข่ายร่วมรณรงค์ส่งเสริมให้คนไทยเข้าวัดเสริมสร้างความดี
  - ส่งเสริมให้ชุมชนเป็นกลไกสำคัญในการนำพลัง “บวร” บ้าน วัด โรงเรียน รณรงค์ส่งเสริมให้คนไทยในชุมชนเข้าวัดปฏิบัติธรรม
  - ส่งเสริม สนับสนุน ให้เครือข่ายจิตอาสา ร่วมรณรงค์ส่งเสริมให้คนไทยในองค์กร/ชุมชนเข้าวัดปฏิบัติธรรมดำเนินชีวิตตามแนวทางวิถีพุทธ

ประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าวัด

- ได้ค้นพบต้นแบบในการดำรงชีวิตที่ดี
- ได้แรงบันดาลใจการศึกษาธรรมะ เรียนรู้คุณธรรม จริยธรรม การทำความดี และแนวทางการปฏิบัติตนในการเป็นชาวพุทธที่ดี
- ได้รับการกล่อมเกลาทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจจากพระสงฆ์ให้เป็นผู้มีศีล สมาธิ และปัญญา
- ได้คุณธรรมพื้นฐานในการดำรงชีวิต เช่น ความรู้ด้านพระพุทธศาสนา หลักศีล ๕ ความกตัญญู เสียสละ ความรักต่อเพื่อนมนุษย์ การเป็นผู้ให้ และจิตใจที่เปี่ยมไปด้วยเมตตา
- ได้ร่วมขับเคลื่อนพลัง “บวร” บ้าน วัด โรงเรียน ให้วัดมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมคุณธรรมแก่ประชาชน
- ได้อนุรักษ์สืบทอดพระพุทธศาสนาและสืบสานประเพณีวัฒนธรรมอันดีงามของไทย
- เกิดความสามัคคีปรองดอง เกื้อกูลกัน ในชุมชน สังคม ภายใต้อุดมคติทางศาสนา ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและวิถีประเพณีวัฒนธรรมอันดีงาม

๑. พัฒนาระบบบริหารการดำเนินงานเผยแผ่พระพุทธศาสนา

- ๑) กรมการศาสนาประสานความร่วมมือไปยังคณะสงฆ์ร่วมพัฒนาวัดให้มีบทบาทสำคัญเป็นแหล่งบ่มเพาะเรียนรู้ศีลธรรมของชุมชน โดยพัฒนาวัดให้สะอาด ร่มรื่น สงบร่มเย็นเอื้ออำนวยต่อการมาศึกษาธรรมะ และร่วมรณรงค์ให้ประชาชนเข้าวัดในวันธรรมสวนะหรือวันหยุด (วันเสาร์-อาทิตย์ วันหยุดนักขัตฤกษ์)
- ๒) ปรับยุทธศาสตร์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในเชิงรุกโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสนับสนุนกระบวนการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ส่งเสริมการเปิดวัดให้ประชาชนเข้าศึกษาเรียนรู้ธรรมะในตอนเย็นหรือวันหยุด (วันเสาร์-อาทิตย์ วันหยุดนักขัตฤกษ์)

๓) พัฒนาพระสงฆ์ให้มีภูมิรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม เป็นที่ยอมรับของพุทธศาสนิกชน พร้อมทั้งมีศักยภาพในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่สอดคล้องกับบริบทสังคมและวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลง เช่น จัดอบรมพัฒนาสมรรถนะพระธรรมวิทยากร/พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

๒. ารณรงค์ส่งเสริมให้คนไทยเข้าวัดผ่านสถาบันหลักทางสังคม

๑) ส่งเสริมสถาบันครอบครัวเป็นแหล่งปมเพาะให้เด็กเยาวชน เข้าวัด ตั้งแต่เยาว์วัย

พ่อแม่ซึ่งถือเป็นครูคนแรกของลูก ต้องอบรมปลูกฝังให้ลูกมีความศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาตั้งแต่เด็ก โดยสั่งสอนอบรมให้ความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับหลักธรรมทางศาสนา การประพฤติตนเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดี เป็นแบบอย่างที่ดีในการเข้าวัดปฏิบัติธรรม ส่งเสริมให้ลูกปฏิบัติศาสนกิจเป็นประจำเพื่อให้เกิดความคุ้นเคยกับพระพุทธศาสนาและได้มีโอกาสได้เรียนรู้หลักธรรมทางศาสนา

๒) ส่งเสริมให้สถาบันการศึกษานำพลัง “บวร” บ้าน-วัด-โรงเรียน เสริมสร้างบทบาทวัดในการส่งเสริมศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม แก่เด็กและเยาวชน

- สถานศึกษาจัดประสบการณ์แบบบูรณาการเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องวัดและการฟังธรรมกับหน่วยการเรียนรู้อื่นๆ โดยแทรกเนื้อหาลงในกิจกรรมหลักของนักเรียนปฐมวัย เช่น การฝึกสมาธิ เติบจงกรม สนทนา อภิปรายเกี่ยวกับความสำคัญของวัด สาธิตวิธีการ ตักบาตร การกราบไหว้พระสงฆ์ การพาเด็กไปฟังธรรมและปฏิบัติกิจกรรมที่วัดในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา จัดกิจกรรมสร้างสรรค์วาดภาพระบายสีวัด ปั้นดินน้ำมันงานวัด สร้างภาพปะติดโบสถ์ วิหาร ตามที่เด็ก เคยมีประสบการณ์มาก่อน กิจกรรมเสริมให้เด็กเล่นบทบาท

สมมติเทศกาลต่างๆ ที่จัดในวัด การไหว้พระหรือกราบพระ การต่อปลือกเป็นสิ่งปลูกสร้างในวัด เล่นเกมต่อภาพตัดต่อรูปวัดหรือสิ่งปลูกสร้างที่อยู่ในวัด เกมจับคู่ เกมการเรียงลำดับเหตุการณ์กิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เกมศึกษารายละเอียดของภาพ

- ส่งเสริมให้เด็กพัฒนาคุณธรรมด้านความสุภาพ โดยเฉพาะการมีความสุภาพในเรื่องการปฏิบัติตนขณะอยู่ในวัด การแต่งกายเพื่อไปวัดและฟังธรรม ตลอดจนการพูดจาและมารยาทของชาวพุทธที่ดีต่างๆ จะเป็นการส่งเสริมให้เด็กได้เรียนรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับกาลเทศะ

- ส่งเสริมให้เด็ก และเยาวชนได้เรียนรู้หลักธรรม (ศีล ๕) หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและวิถีวัฒนธรรมที่งดงามของไทย

- ส่งเสริมให้สถาบันการศึกษาทุกระดับเป็นโรงเรียนวิถีพุทธ จัดตั้งชมรมพุทธศาสตร์ ชมรมพุทธมามกะ เครือข่ายคุณธรรม ลานธรรมลานวิถีไทย ทั่วประเทศ

- ส่งเสริมให้สถาบันการศึกษาจัดกิจกรรมเชื่อมร้อยกับวัด เช่น จิตอาสาพัฒนาวัด/การแสดงตนเป็นพุทธมามกะในวันสำคัญทางศาสนา เสริมศึกษา/ทัศนศึกษา/วัดเรียนรู้ธรรมะ “พบพระพบธรรม”/“ปลูกหน่อคุณธรรม” จัดกิจกรรมมัดคุเทศก์น้อย นุ่งขาวทุกวันศุกร์หรือในช่วงเทศกาลเข้าพรรษา

๓) พัฒนาและส่งเสริมบทบาทวัดให้เป็นสถานที่นำเลื่อมใสศรัทธาและมีบทบาทเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาจิตใจและการจัดกิจกรรมด้านศิลปวัฒนธรรมของชุมชน

- ส่งเสริมให้วัดปรับปรุงภูมิทัศน์วัดให้สะอาด สงบ ร่มรื่น และเอื้ออำนวยต่อการจัดกิจกรรมทางศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม

- สนับสนุนให้วัดเป็นแหล่งเรียนรู้ศีลธรรมของชุมชนโดยเกิดจากการมีส่วนร่วมของบ้าน วัด โรงเรียน เช่น จัดอบรมจิตภาวนาแก่ประชาชน จัดกิจกรรมสวดมนต์ข้ามปี

- สนับสนุนให้วัดเป็นศูนย์เรียนรู้ด้านปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หรือเป็นศูนย์กลางการจัดกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน เช่น สุขภาพดีวิถีพุทธ ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาอาชีพ

๔) สร้างความเข้าใจ และส่งเสริม สนับสนุน ให้สื่อมวลชนร่วมรณรงค์ให้ประชาชนเข้าวัดปฏิบัติธรรมผ่านสื่อที่หลากหลาย

- ประสานความร่วมมือสื่อทุกภาคส่วน (วิทยุ โทรทัศน์ สิ่งพิมพ์ สื่อบุคคล เฟสบุ๊ก ไลน์ ฯลฯ) ร่วมรณรงค์ส่งเสริมให้ประชาชนเข้าวัด

- จัดทำสโปดวิทยุ โทรทัศน์ “วิถีธรรม วิถีไทย” เข้าวัด วันอาทิตย์พัฒนาคุณภาพชีวิตชาวพุทธ” หรือ ละครโทรทัศน์เชิญชวนให้ประชาชนเข้าวัดศึกษาเรียนรู้ธรรมะในตอนเย็นหรือวันหยุด (วันเสาร์-อาทิตย์ วันหยุดนักขัตฤกษ์)หรือเรียนรู้หลักธรรมทางศาสนาผ่านรายการหรือละครโทรทัศน์

๓. บูรณาการความร่วมมือเครือข่ายร่วมรณรงค์ให้คนเข้าวัด เป็นวิถีชีวิต

๑) บูรณาการความร่วมมือองค์กรเครือข่ายร่วมรณรงค์ ส่งเสริมให้คนเข้าวัดเสริมสร้างความคิด

• ส่งเสริมสนับสนุนให้องค์กรเครือข่ายภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ทั้งในส่วนกลาง และส่วนภูมิภาค ร่วมรณรงค์ส่งเสริมให้บุคลากรในสังกัด/ประชาชนที่เข้าร่วมกิจกรรม กับองค์กรเห็นความสำคัญของการเข้าวัดปฏิบัติธรรม และเข้าร่วม กิจกรรมกับวัดอย่างต่อเนื่อง

• ยกย่องเชิดชูเกียรติองค์กรเครือข่ายที่ดำเนินงาน รณรงค์ส่งเสริมให้ประชาชนเข้าวัดปฏิบัติธรรม

๒) ส่งเสริมให้ชุมชนเป็นกลไกสำคัญในการนำพลัง “บวร” บ้าน วัด โรงเรียน รณรงค์ส่งเสริมให้คนในชุมชนเข้าวัดปฏิบัติธรรม

• ชุมชนนำพลัง “บวร” บ้าน วัด โรงเรียน เสริมสร้าง บทบาทวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ส่งเสริมศีลธรรมและศูนย์จัดกิจกรรม ของชุมชน

• ส่งเสริมให้ผู้นำชุมชน ได้แก่ นายกอบต. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ประธานกลุ่มแม่บ้าน ประธานชมรมต่างๆ ร่วมรณรงค์เชิญชวน คนในชุมชนปฏิบัติศาสนกิจในวันธรรมสวนะ วันสำคัญทางศาสนา ผ่านสื่อบุคคล เสียงตามสาย ป้ายประชาสัมพันธ์

- ชุมชนจัดตั้งแกนนำเชิญชวนคนในชุมชนรักษาศีล ๕ ทำบุญ ตักบาตร เข้าวัดปฏิบัติธรรม
- ชุมชนส่งเสริมให้มีจัดตั้งชมรมศีลธรรมในวัด
- ชุมชนรณรงค์ให้คนในชุมชนเป็นจิตอาสาพัฒนาวัด หรือร่วมบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ภายในวัดในช่วงวันธรรมสวนะ วันสำคัญทางศาสนา เช่น วันวิสาขบูชา วันมาฆบูชา วันอาสาฬหบูชา และเข้าพรรษา

๓) ส่งเสริม สนับสนุน ให้เครือข่ายจิตอาสา ร่วมรณรงค์ ส่งเสริมให้คนในองค์กร/ชุมชนเข้าวัดปฏิบัติธรรมดำเนินชีวิตตาม แนวทางวิถีพุทธ

• ส่งเสริมให้เครือข่ายจิตอาสาทั้งในระดับบุคคล องค์กร/ ชุมชน เช่น อสม. อพพร. ผู้ทำคุณประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนา ชมรม ผู้สูงอายุ สภาวัฒนธรรม สถานศึกษา ร่วมรณรงค์ส่งเสริมให้สมาชิก ในชุมชน ทำบุญตักบาตร สวดมนต์ ไหว้พระ เข้าวัดปฏิบัติธรรม และ ทำกิจกรรมจิตอาสาภายในวัด ทั้งนี้ กรมการศาสนา มุ่งหวังให้คนไทย เข้าวัดจนเป็นวิถีชีวิต ได้แรงบันดาลใจการทำความดีจากการศึกษา เรียนรู้ธรรมะ นำหลักศีล ๕ เป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต และชุมชน สังคม เกิดความสามัคคีปรองดอง เกื้อกูลกัน ภายใต้วิถีวัฒนธรรม ไทยที่ดีงาม 🌸

ทูตานุทูตประจำประเทศไทยที่นับถือพระพุทธศาสนา ร่วมพิธีเจริญพระพุทธมนต์ ตักบาตร และเวียนเทียน เนื่องในเทศกาลมาฆบูชา ประจำปี พ.ศ. ๒๕๖๒

เรียบเรียงโดย : นายศักดิ์เพชร ยานะแก้ว
นักวิชาการศาสนาชำนาญการพิเศษ*

กรมการศาสนา หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนเข้าร่วมพิธี ณ ศาลาพระราชศรีรัตน วัดปทุมวนาราม ทั้งนี้ ในการจัดกิจกรรมดังกล่าวได้เรียนเชิญทูตานุทูตของประเทศที่นับถือพระพุทธศาสนา ๕ ประเทศ ได้แก่ ราชอาณาจักรภูฏาน ราชอาณาจักรกัมพูชา สาธารณรัฐอินเดีย สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา และสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม เข้าร่วมพิธีเพื่อส่งเสริมสัมพันธ์อันดีระหว่างประเทศ โดยใช้มิติและกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นตัวประสานเชื่อมโยง

การส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในมิติต่างๆ เป็นปัจจัยเชื่อมโยงความสัมพันธ์ และเป็นประโยชน์เกื้อกูลในภาพรวมทั้งด้านความมั่นคง การเมือง เศรษฐกิจ และศาสนา กับประเทศเพื่อนบ้าน และนานาชาติประเทศ ซึ่งรัฐบาลได้กำหนดเรื่องดังกล่าวเป็นนโยบายสำคัญ กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรมได้สนองนโยบายรัฐบาลในเรื่องดังกล่าว โดยดำเนินงานด้านศาสนสัมพันธ์ เพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์ไมตรีกับนานาชาติประเทศ ทั้งระดับทวิภาคี พหุภาคี ระหว่างคณะสงฆ์ องค์การทางศาสนา และหน่วยงานต่างๆ ในต่างประเทศที่เกี่ยวข้อง ภายใต้กรอบนโยบายของรัฐบาล จนก่อให้เกิดความร่วมมือในการจัดกิจกรรมอย่างเป็นรูปธรรม

เนื่องในเทศกาลมาฆบูชา ประจำปี พ.ศ. ๒๕๖๒ กระทรวงวัฒนธรรม โดยกรมการศาสนา ร่วมกับวัดปทุมวนารามราชวรวิหาร เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร จัดพิธีเจริญพระพุทธมนต์ ตักบาตร และเวียนเทียน เมื่อวันที่ ๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒ โดยมี พระธรรมธัชมนี เจ้าอาวาสวัดปทุมวนาราม เป็นประธานฝ่ายสงฆ์ นางฉวีรัตน์ เกษตรสุนทร ผู้ช่วยรัฐมนตรีประจำกระทรวงวัฒนธรรม เป็นประธานฝ่ายฆราวาส พร้อมด้วยผู้บริหารกระทรวงวัฒนธรรม เจ้าหน้าที่

วันมาฆบูชา ถือเป็นวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ในอดีต พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ ได้ทรงริเริ่มให้มีการทำพิธีบูชาและทำบุญทางพระพุทธศาสนาเป็นกรณีพิเศษเพื่อรำลึกถึงการประชุมใหญ่ของพระอรหันตสาวกจำนวน ๑,๒๕๐ รูป ที่เรียกว่า จาตุรงคสันนิบาต ซึ่งเกิดเมื่อวันเพ็ญเดือน ๓ ณ พระเวฬุวันมหาวิหาร ในวันนั้นพระพุทธองค์ได้ประทานโอวาทปาติโมกข์ คือหลักคำสอนสำคัญซึ่งเป็นหัวใจของพระพุทธศาสนา มีใจความสำคัญคือการไม่ทำบาปทั้งปวง การทำความดีให้ถึงพร้อม และการทำจิตของตนให้ผ่องใส จัดได้ว่าเป็นธรรมที่เป็นอภิลิขิต ทันทสมัยเหมาะสมกับทุกยุค ไม่ถูกจำกัดด้วยกาลเวลา การที่กรมการศาสนาได้จัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาโดยเชิญชวนหน่วยงานต่างๆ เข้าร่วมกิจกรรม จึงมีส่วนอย่างสำคัญในการช่วยเสริมสร้างจิตสำนึกของพุทธศาสนิกชนให้ตระหนักในความประเสริฐและความสำคัญของพระพุทธศาสนา ทำให้พุทธศาสนิกชนมีความรู้ความเข้าใจในพระธรรมคำสอนของพระพุทธองค์มากยิ่งขึ้น พร้อมทั้งจะได้น้อมนำมาปฏิบัติให้เกิดผลดีในชีวิต ช่วยฟื้นฟูศีลธรรม อันเป็นการแก้ปัญหาสังคมได้อีกทางหนึ่ง ☀

ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ศูนย์เรียนรู้ศิลปกรรมพลังขับเคลื่อนชุมชนคุณธรรมสร้างเด็กไทย อนาคตชาติที่ยั่งยืน

เรียบเรียงโดย : นายธนพล พรหมสูงษ์
นักวิชาการศาสนาชำนาญการพิเศษ*

ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ริเริ่มครั้งแรกในประเทศไทย ประเทศศรีลังกา ได้ขยายมายังประเทศไทย เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๙๖ ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๐๐ พระพิมลธรรม (อาจ อาสภมหาเถร) อธิบดีสงฆ์ (เจ้าอาวาส) วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ ในสมัยนั้น ได้มีดำริให้จัดตั้ง “โรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์” และเปิดทำการสอนเมื่อวันที่ ๑๓ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๐๑ ณ วัดมหาธาตุฯ นับเป็นโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์แห่งแรกในประเทศไทย

กรมการศาสนา ได้ให้การสนับสนุนโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๐ และในปี พ.ศ. ๒๕๒๓ ได้มีการเปลี่ยนชื่อ “โรงเรียน” เป็น “ศูนย์ศึกษา” เพื่อให้มีเอกลักษณ์เป็นการเฉพาะและสอดคล้องกับระเบียบของทางราชการ นับแต่นั้นเป็นต้นมาจึงใช้ชื่อ “ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์” จนถึงปัจจุบัน และใช้อักษรย่อว่า “ศพอ.” และเพื่อให้การอุปถัมภ์ของกรมการศาสนาเป็นไปอย่างมีระบบ ในปี พ.ศ. ๒๕๓๔ ได้ออกระเบียบกรมการศาสนาว่าด้วยศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เป็นครั้งแรก โดยได้ประกาศใช้เมื่อวันที่ ๒๓ พฤษภาคม ๒๕๓๔ ทำให้การบริหารงานมีทิศทาง เอกภาพ และประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ต่อมาเมื่อวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๔๗ ได้มีการปรับปรุงระเบียบฯ ดังกล่าวเป็นครั้งแรก และได้มีการปรับปรุงอีก ๒ ครั้ง คือ ครั้งที่ ๑ พ.ศ. ๒๕๕๐

และครั้งที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๖๐ แต่ยังคงบทบาทของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ไว้เช่นเดิม

“ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์” หรือ ศพอ. เป็นองค์กรทางพระพุทธศาสนาหนึ่งในชุมชนที่พระสงฆ์จัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นแหล่งปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่เด็กเยาวชน และประชาชน ให้มีความใกล้ชิดกับพระพุทธศาสนา เป็นโครงการสำคัญของกรมการศาสนา ที่สนองนโยบายของกระทรวงวัฒนธรรม เป็นหนึ่งในพลังบวร (บ้าน - วัด - โรงเรียน) ที่มีบทบาทสำคัญต่อชาติบ้านเมือง ปัจจุบันมีจำนวนศูนย์ฯ จำนวน ๓,๗๙๕ ศูนย์ (ข้อมูลปี พ.ศ. ๒๕๖๒) โดยเป็นโครงการที่เสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน ซึ่งกระทรวงวัฒนธรรม มุ่งมั่นที่จะฟื้นฟูความเข้มแข็งของวัดในอดีตให้กลับคืนสู่สังคมโดยเฉพาะ ศพอ. ซึ่งกระจายอยู่ทั่วประเทศ เป็นฐานปฏิบัติการที่มีคุณค่าอย่างยิ่งในการสร้างเสริม “ชุมชนคุณธรรม” เนื่องจากวัดในอดีตมีบทบาทอย่างยิ่งที่ค้ำชูสังคมไทยให้ดำรงอยู่อย่างมั่นคงเป็นเสาหลักของชุมชน เป็นที่พึ่งทางจิตใจของชาวบ้าน มีพระสงฆ์เป็นผู้นำ คอยให้คำปรึกษา สั่งสอน อบรมทางปัญญา เป็นศูนย์รวมศิลปะวัฒนธรรมและสรรพวิชากร เป็นรมณีสถานเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ รวมทั้งเป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาที่ผูกพันกับวิถีชีวิตของคนในชุมชน

ปัจจุบัน กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรมได้ดำเนินการโครงการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ตามระเบียบว่าด้วยศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ พ.ศ. ๒๕๕๐ และระเบียบว่าด้วยศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๐ เพื่อให้การเรียนการสอนและการเผยแผ่หลักธรรมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เกิดประสิทธิผลในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมสู่เด็ก เยาวชน และประชาชน โดยมีศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เป็นแหล่งเรียนรู้ศีลธรรมของคนในชุมชนท้องถิ่นโดยใช้หลักสูตร “ธรรมศึกษา” ของคณะสงฆ์ตามประกาศของแม่กองธรรมสนามหลวง ซึ่งมีทั้งระดับประถมศึกษาชั้นตรี ชั้นโท ชั้นเอก เป็นวิชาบังคับเพื่อใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมการเรียนรู้ศีลธรรม มีวิชาสามัญให้เลือกตามศักยภาพและความพร้อมของแต่ละศูนย์ รวมทั้งมีการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาในโอกาสสำคัญต่างๆ และเปิดสอนในวันอาทิตย์ โดยมีเวลาเรียนไม่น้อยกว่าวันละ ๓ ชั่วโมง และวันอื่นตามที่คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ เห็นสมควร และตามความเหมาะสมของพื้นที่ 🌻

การอบรมผู้สอนประจำศูนย์อบรมศาสนาอิสลาม และจริยธรรมประจำมัสยิด ประจำปี ๒๕๖๒

เรียบเรียงโดย : นางสุพัตรา หะยีอับลอรอมาน
นักวิชาการศาสนาชำนาญการพิเศษ*

กรมการศาสนาร่วมกับสมาคมครูสัมพันธ์อิสลามแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ จัดโครงการอบรมผู้สอนประจำศูนย์อบรมศาสนาอิสลามและจริยธรรมประจำมัสยิดขึ้น เพื่อสนับสนุนการศึกษาด้านศาสนาแก่เยาวชนชาวไทยมุสลิมให้เติบโตเป็นคนดีของสังคม มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมคำสอนทางศาสนาและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ถูกต้องและเหมาะสม รวมทั้งเพื่อให้เป็นไปตามนโยบายรัฐบาลในการส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาด้านศาสนาและการเผยแผ่หลักธรรมคำสอนตามแนวทางในแต่ละศาสนา เพื่อให้เกิดการพัฒนาจิตใจและความสามัคคีในสังคมพหุวัฒนธรรม ในการขับเคลื่อนการอบรมเด็กในศูนย์อบรมศาสนาอิสลามและจริยธรรมประจำมัสยิดให้มีประสิทธิภาพนั้น จะต้องคำนึงถึงบุคลากรผู้ให้ความรู้ที่ถูกต้องกับเด็กและเยาวชน คือ ผู้สอนประจำศูนย์ฯ

เมื่อวันพุธที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒ นายกิตติพันธ์ พานสุวรรณ อธิบดีกรมการศาสนา เป็นประธานในพิธีเปิดการอบรมผู้สอนประจำศูนย์อบรมศาสนาอิสลามและจริยธรรมประจำมัสยิด ประจำปี ๒๕๖๒ โดยมีผู้สอนประจำศูนย์อบรมศาสนาอิสลามและจริยธรรมประจำมัสยิดกรุงเทพมหานคร และจังหวัดนนทบุรี ผู้แทนสมาคมครูสัมพันธ์อิสลามแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำกรุงเทพมหานคร วิทยากร และเจ้าหน้าที่กรมการศาสนา เข้าร่วมอบรม โดยมีนายราศีกดิ์ พุฒเพ็ญ เป็นผู้อัญเชิญพระมหาคัมภีร์อัลกุรอาน การจัดกิจกรรมในครั้งนี้เป็นการเพิ่มประสิทธิภาพและทักษะผู้สอนในด้านศาสนาอิสลาม การจัดการศึกษา และการส่งเสริมคุณธรรม ๔ ประการ “พอเพียง วินัย สุจริต จิตอาสา” ซึ่งมีหลักสูตรการฝึกอบรม จำนวน ๓ วัน ๒ คืน

การจัดอบรมผู้สอนประจำศูนย์อบรมศาสนาอิสลามและจริยธรรมประจำมัสยิด ประจำปี ๒๕๖๒ ในครั้งนี้ ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย การดำเนินงานที่ได้กำหนดไว้ จะเห็นได้จากการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้เข้ารับการอบรมผู้สอนประจำศูนย์อบรมศาสนาอิสลามและจริยธรรมประจำมัสยิด ให้ความสนใจเข้ารับฟังการบรรยายของวิทยากร พร้อมทั้งแลกเปลี่ยนความคิดเห็นตลอดระยะเวลาการเข้าร่วมอบรม รวมทั้งต้องการให้มีการอบรมพัฒนาความรู้อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปปรับปรุงและพัฒนาวิธีการเรียนการสอนของศูนย์อบรมให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยกิจกรรมต่างๆ มีการเปิดโอกาสให้ผู้เข้ารับการอบรมมีส่วนร่วมในการนำเสนอแนวคิดสร้างสรรค์ หรือซักถามและโต้ตอบกับวิทยากรผู้บรรยายในวิชาต่างๆ เพื่อให้เกิดความรู้และความเข้าใจยิ่งขึ้น สามารถนำไปประยุกต์ใช้และพัฒนาให้มีความเหมาะสมกับรูปแบบการสอนของตนเอง 🌟

ค่ายเยาวชนสมานฉันท์

เรียบเรียงโดย : นางสาวพัชรา หะย็อบดุลรอมาน
นักวิชาการศาสนาชำนาญการพิเศษ*

รัฐบาลให้ความสำคัญกับงานด้านศาสนา ศิลปะ และ วัฒนธรรม เพื่อเสริมสร้างและปลูกฝังให้เด็ก เยาวชน และประชาชน มีศีลธรรม คุณธรรมและจริยธรรม มีค่านิยมที่พึงประสงค์และมีจิตสำนึกที่ดีงามตามแบบอย่างวัฒนธรรมไทย น้อมนำหลักธรรมทางศาสนาและหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต เทิดทูนสถาบันหลักของชาติ โดยเฉพาะการปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนซึ่งเป็นอนาคตของชาติ ได้เรียนรู้หลักธรรมคำสอน ความแตกต่างในวิถีชีวิต ศาสนา วัฒนธรรม การอยู่ร่วมกันในสังคม บนพื้นฐานที่แตกต่างกัน และพัฒนาให้เป็นคนดีมีคุณธรรมจริยธรรม

กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม ในฐานะที่เป็นหน่วยงานที่ดำเนินงานด้านศาสนา ซึ่งเป็นแกนหลักที่สำคัญต่อการพัฒนาให้เด็ก เยาวชน และประชาชน มีความรู้ คุณธรรมจริยธรรม มุ่งเน้นส่งเสริมให้เยาวชนไทยเกิดการเรียนรู้ในเรื่องความสมานฉันท์ รวมทั้งยอมรับในความแตกต่างหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรม ส่งเสริมให้มีการนำมิติทางศาสนาหลากหลายกลุ่มกล่า ปลูกจิตสำนึกและสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องให้แก่เยาวชน ยอมรับในความแตกต่างหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา วัฒนธรรม และความเสมอภาค โดยการจัดโครงการ “ค่ายเยาวชนสมานฉันท์” เพื่อระดมสรรพกำลังจากทุกภาคส่วนของสังคมมาร่วมกันในการ

ดำเนินกิจกรรม ได้แก่ องค์กรทางศาสนา ๕ ศาสนา ที่ทางราชการให้การรับรอง สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด องค์กรเครือข่ายทางศาสนา องค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน และสื่อสารมวลชน ซึ่งสามารถกำหนดขั้นตอนในการดำเนินการได้ ๓ ขั้นตอน คือ

๑. การสร้างปัญญา โดยการนำหลักธรรมทางศาสนา มา กลุ่มกล่าให้เด็ก เยาวชน มีความรู้ ความเข้าใจในหลักธรรมทางศาสนา เป็นคนดีมีคุณธรรม มีความสมานฉันท์ เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน

๒. การสร้างจิตสำนึกในการเคารพให้เกียรติ การยอมรับ ความแตกต่างทางเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา วัฒนธรรม และความเสมอภาค และมองเห็นคุณค่าสาระความสำคัญของการสมานฉันท์ได้อย่างชัดเจน

๓. การนำไปประพฤติปฏิบัติ เป็นขั้นตอนสำคัญที่จะทำให้คนไทยและสังคมไทยจะได้ร่วมมือกันปลูกฝังและสร้างค่านิยม “ความสมานฉันท์” อย่างจริงจัง รู้และเข้าใจในคุณค่าและคุณประโยชน์ และเป็นผู้นำในการประพฤติปฏิบัติจนเป็นวิถีชีวิตประจำวัน

กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม จึงเห็นว่าการจัดโครงการค่ายเยาวชนสมานฉันท์ ให้แก่เยาวชนทั้ง ๕ ศาสนา ได้มา เข้าค่ายทำกิจกรรมร่วมกัน เรียนรู้วิถีชีวิต การปฏิบัติที่ต่างกัน เข้าใจ เข้าถึงศาสนาที่นับถือต่างกัน ทำให้เกิดความเข้าใจและยอมรับในความแตกต่าง สามารถนำหลักธรรมทางศาสนาที่ตนนับถือ และหลักคุณธรรม “พอเพียง วินัย สุจริต จิตอาสา” ไปปรับใช้ใน ชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม โดยมีสถาบันพระมหากษัตริย์เป็น ศูนย์รวมทางจิตใจ โดยในส่วนกลางได้นำเยาวชน จำนวน ๑๕๐ คน เข้าร่วมกิจกรรม ระหว่างวันที่ ๒๕ - ๒๘ มีนาคม ๒๕๖๒ ณ โบสถ์ พระมหาไถ่ พัทยา และสำนักงานบริหารทรัพย์สินและกีฬา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์พัทยา จังหวัดชลบุรี และในส่วนภูมิภาค ได้ร่วมกับสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด ๕๔ จังหวัด และองค์กรศาสนา ในแต่ละจังหวัด ดำเนินการจัดโครงการค่ายเยาวชนสมานฉันท์ ☀

“ปักหมุดพื้นที่คุณธรรมทั่วไทย”

(ตามแผนแม่บทส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑ (พ.ศ. ๒๕๕๙ - ๒๕๖๔))

เรียบเรียงโดย : นายชนะกิจ คชชี่
นักวิชาการศาสนาชำนาญการพิเศษ*

จากการขับเคลื่อนแผนแม่บทส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑ (พ.ศ. ๒๕๕๙ - ๒๕๖๔) ในห้วงเวลา ๒ ปีที่ผ่านมา ซึ่งกระทรวงวัฒนธรรม โดยกรมการศาสนา ในฐานะเป็นเลขานุการ คณะกรรมการส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ ได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากคณะกรรมการส่งเสริมคุณธรรมระดับกระทรวง โดยปลัดกระทรวงทุกกระทรวง และคณะกรรมการส่งเสริมคุณธรรมระดับจังหวัด โดยผู้ว่าราชการจังหวัดทุกจังหวัด เป็นแกนหลักสำคัญ ในการขับเคลื่อนงานได้เป็นอย่างดีโดยมีพลังบวร คือ บ้าน วัด/ศาสนสถาน และโรงเรียน ร่วมเป็นแกนกลางสำคัญให้การสนับสนุนช่วยเหลือในด้านต่างๆ โดยมีเป้าหมายสำคัญที่จะพัฒนาคุณธรรม ๔ กลุ่มเป้าหมาย ซึ่งคณะกรรมการส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ ได้เห็นชอบให้ขับเคลื่อน องค์กร ชุมชน อำเภอและจังหวัดทั่วประเทศ ให้มีความดีอยู่ใน “วิถีชีวิต” เพื่อก้าวสู่ “สังคมคุณธรรมที่มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” ที่รักและเคารพเทิดทูนในสถาบันชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์ เป็นอนาคตชาติที่เข้มแข็ง

คณะกรรมการคัดเลือกชุมชน องค์กร หน่วยงาน และจังหวัดคุณธรรม โดยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม เป็นประธาน ได้กำหนดแนวทางการคัดเลือกองค์กร ชุมชน อำเภอและจังหวัดคุณธรรม เพื่อให้มีมาตรฐานกลางในการประเมินความสำเร็จ โดยให้ภาคส่วนต่าง ๆ นำไปขับเคลื่อน ซึ่งได้ให้คำจำกัดความดังนี้

“องค์กร” หมายถึง ผู้นำและสมาชิกขององค์กรหรือหน่วยงาน ภาคเอกชนและภาครัฐ ที่ร่วมส่งเสริมคุณธรรมภายในองค์กรที่อยู่ในกรุงเทพมหานครและพื้นที่จังหวัด สำหรับในจังหวัดจะประกอบด้วยองค์กรภาครัฐที่สังกัดส่วนภูมิภาค และสังกัดส่วนกลางที่ตั้งอยู่ในพื้นที่จังหวัดนั้นด้วย

“ชุมชน” หมายถึง คนในชุมชนที่อยู่รวมกันเป็นหมู่บ้าน อย่างเป็นทางการตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พุทธศักราช ๒๔๕๗ แก่ไขฉบับที่ ๑๒ หรือเป็นชุมชนที่อยู่รวมกันโดยธรรมชาติ ตามความสนใจ มีระบบความสัมพันธ์ที่เป็นหรือไม่เป็นทางการ ที่มีหรือไม่มีการบังคับบัญชา และอาจมีวัฒนธรรมที่เหมือนหรือแตกต่างกัน

“อำเภอ” หมายถึง นายอำเภอ ผู้แทนส่วนราชการในอำเภอ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (เทศบาลเมือง เทศบาลตำบล องค์การบริหารส่วนตำบล) และชุมชนที่ตั้งอยู่ในอำเภอนั้น เข้ามามีส่วนร่วมดำเนินการพัฒนาคุณธรรมในอำเภอนั้น

“จังหวัด” หมายถึง ผู้ว่าราชการจังหวัด หัวหน้าส่วนราชการประจำจังหวัด เป็นส่วนราชการที่สังกัดส่วนภูมิภาคและสังกัดส่วนกลาง ที่มีที่ทำการตั้งอยู่ในจังหวัด เทศบาลนคร องค์การบริหารส่วนจังหวัด สภาอุตสาหกรรมจังหวัด สภาวัฒนธรรมจังหวัดและหอการค้าที่ตั้งอยู่ในจังหวัดนั้น ร่วมส่งเสริมคุณธรรมให้คนในองค์กร ชุมชน อำเภอ และจังหวัด มีคุณธรรม ยึดมั่นในหลักธรรมทางศาสนา หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและวิถีวัฒนธรรมไทย อยู่ร่วมกันเป็นสังคมคุณธรรมที่สันติสุข

นอกจากนี้ได้กำหนดตัวชี้วัดและเกณฑ์การประเมินองค์กร ชุมชน อำเภอ และจังหวัดคุณธรรม แบ่งออกเป็น ๓ ระดับ คือ ระดับส่งเสริมคุณธรรม ระดับคุณธรรม และระดับคุณธรรมต้นแบบ ตัวชี้วัดเหล่านี้สามารถบ่งบอกถึงกระบวนการในการพัฒนาคุณธรรมที่ได้มาตรฐาน จนเกิดการเปลี่ยนแปลงในเชิงพฤติกรรมของประชาชน จนเป็นที่ประจักษ์และเป็นที่ยอมรับของสังคม

*สำนักงานขับเคลื่อนแผนแม่บทส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ กรมการศาสนา

การประเมินองค์กร ชุมชน อำเภอคุณธรรม แต่ละกลุ่มเป้าหมาย มีตัวชี้วัด ๙ ตัวชี้วัด แบ่งเป็น ๓ ระดับ คือ

ระดับที่ ๑ ระดับส่งเสริมคุณธรรม แต่ละกลุ่มเป้าหมายมีตัวชี้วัด ๓ ตัวชี้วัดดังนี้

องค์กรและชุมชน มีการประชุมประกาศข้อตกลงหรือเจตนารมณ์ร่วมกัน มีการกำหนดคุณธรรมเป้าหมาย ปัญหาที่อยากแก้ ความดีที่อยากทำ และมีการจัดทำแผนส่งเสริมคุณธรรม

อำเภอ มีการประชุมส่วนราชการ อำเภอ เทศบาล ตำบล องค์การบริหารส่วนตำบล และชุมชน เพื่อประกาศข้อตกลงหรือเจตนารมณ์ กำหนดคุณธรรมเป้าหมาย ปัญหาที่อยากแก้ ความดีที่อยากทำ จัดทำแผนส่งเสริมคุณธรรมและมีการจัดตั้งคณะทำงานของอำเภอ

ระดับที่ ๒ ระดับคุณธรรม แต่ละกลุ่มเป้าหมายมีตัวชี้วัด ๖ ตัวชี้วัด คือ ต้องผ่านตัวชี้วัดในระดับที่ ๑ และต้องดำเนินการเพิ่มอีก ๓ ตัวชี้วัด

องค์กรและชุมชน มีการประเมินผลตามแผนส่งเสริมคุณธรรม มีการประชุมทบทวน/ปรับปรุงแผนและมีการประกาศยกย่อง/เชิดชูบุคคลที่ทำดีหรือมีคุณธรรม

อำเภอ มีการประเมินผลตามแผนส่งเสริมคุณธรรมเป็นแผนๆ ที่ได้รับบรรจุเป็นยุทธศาสตร์จังหวัดและมีการประกาศยกย่อง/เชิดชูบุคคล องค์กร ชุมชนที่ทำดีหรือมีคุณธรรม

ระดับที่ ๓ ระดับคุณธรรมต้นแบบ แต่ละกลุ่มเป้าหมายมีตัวชี้วัด ๙ ตัวชี้วัดต้องผ่านตัวชี้วัดในระดับที่ ๑ และระดับที่ ๒ และต้องดำเนินการเพิ่มอีก ๓ ตัวชี้วัด

องค์กร ชุมชนและอำเภอ มีการประเมินความสำเร็จตามแผน มีการส่งเสริมคุณธรรมเพิ่มเติมใน ๓ มิติ มิติศาสนา มิติเศรษฐกิจพอเพียง มิติวิถีวัฒนธรรมและเมืองค้ความรู้เป็นแหล่งเรียนรู้ถ่ายทอดขยายผลสู่องค์กร ชุมชน อำเภออื่นๆ

ส่วนการประเมินจังหวัดคุณธรรม มีตัวชี้วัด ๑๐ ตัวชี้วัด แบ่งเป็น ๓ ระดับ คือ

ระดับที่ ๑ ระดับส่งเสริมคุณธรรม มีตัวชี้วัด ๔ ตัวชี้วัดคือ มีการประชุมส่วนราชการประจำจังหวัด ทั้งหน่วยงานสังกัดส่วนภูมิภาคและส่วนกลางที่ตั้งอยู่ในพื้นที่จังหวัดร่วมประกาศเจตนารมณ์ หรือข้อตกลง มีการกำหนดคุณธรรมเป้าหมาย ปัญหาที่อยากแก้ ความดีที่อยากทำ มีการจัดตั้งคณะทำงานจากทุกภาคส่วน มีการถ่ายทอดคุณธรรมเป้าหมายไปในอำเภอ

ระดับที่ ๒ ระดับคุณธรรม มีตัวชี้วัด ๗ ตัวชี้วัดต้องผ่านตัวชี้วัดในระดับที่ ๑ และต้องดำเนินการเพิ่มอีก ๓ ตัวชี้วัด คือ มีการดำเนินงานตามคุณธรรมเป้าหมายปัญหาที่อยากแก้ ความดีที่อยากทำ มีแผนส่งเสริมคุณธรรมของจังหวัดได้รับการบรรจุเป็นยุทธศาสตร์จังหวัดมีการประกาศยกย่อง/เชิดชูบุคคล/องค์กร/ชุมชน/อำเภอที่ทำดีหรือมีคุณธรรม

ระดับที่ ๓ ระดับคุณธรรมต้นแบบ มีตัวชี้วัด ๑๐ ตัวชี้วัดต้องผ่านตัวชี้วัดในระดับที่ ๑ ระดับที่ ๒ และต้องดำเนินการเพิ่มอีก ๓ ตัวชี้วัด คือ มีการประเมินความสำเร็จตามแผน มีการส่งเสริมคุณธรรมเพิ่มเติมใน ๓ มิติ มิติศาสนา มิติเศรษฐกิจพอเพียง และมิติวิถีวัฒนธรรม เมืองค้ความรู้ เป็นแหล่งเรียนรู้ถ่ายทอดขยายผลสู่จังหวัดอื่น

จากการดำเนินงาน ๒ ปีที่ผ่านมา เป็นที่น่ายินดียิ่งที่ปรากฏว่า ด้วยความเข้มแข็งของคณะอนุกรรมการส่งเสริมคุณธรรมระดับ กระทรวง โดยปลัดกระทรวงทุกกระทรวง และคณะอนุกรรมการ ส่งเสริมคุณธรรมระดับจังหวัด โดยผู้ว่าราชการจังหวัดทุกจังหวัด เป็นแกนหลักสำคัญในการขับเคลื่อนงานได้เป็นอย่างดีโดยมีพลัง บวร คือ บ้าน วัด/ศาสนสถาน และโรงเรียน ร่วมเป็นแกนกลางสำคัญ ให้การสนับสนุนช่วยเหลือในด้านต่างๆ

ตลอดจน สมาชิกในองค์กร คนในชุมชน อำเภอและจังหวัด มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ที่ได้ร่วมกันขับเคลื่อนมาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสามารถพิสูจน์ให้เห็นแล้วว่า ในปัจจุบันมีองค์กรชุมชน อำเภอ จังหวัดคุณธรรมกว่า ๓๕,๘๘๗ แห่ง ที่ตั้งอยู่ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร และ ๗๖ จังหวัดทั่วประเทศ มีเจตนารมณ์อันแน่วแน่ได้ร่วมแรง ร่วมใจกันสร้างสังคมคุณภาพและคุณธรรม กลายเป็นพลังขับเคลื่อน ที่เข้มแข็งเป็นการรวมพลังกันของคนในองค์กร ชุมชน อำเภอและ จังหวัด ที่ทำให้ทุกอย่างสำเร็จได้โดยเร็วตามความต้องการที่แท้จริง ของคนในพื้นที่นั้นๆ ให้บรรลุผลอย่างเป็นรูปธรรมตามความมุ่งหมาย ของแผนแม่บทส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ

ความสำเร็จที่ยั่งยืนและน่าภาคภูมิใจของคนในพื้นที่ ไม่ใช่ เพียงแค่มีรายได้เพิ่มขึ้นจากการพัฒนาต่อยอดทุนทางวัฒนธรรมของ ท้องถิ่นเท่านั้น หากแต่ปัญหาต่างๆ ในองค์กร ชุมชน อำเภอและ จังหวัดลดน้อยลงและบางปัญหาที่หมดไป เช่น การทะเลาะวิวาท การเล่นการพนัน ยาเสพติด การลักขโมย อบายมุข หนี้สินลดลง เกิดสิ่งดีงามขึ้นในพื้นที่ อาทิ การยิ้มแย้มแจ่มใส บ้านเรือนชุมชน สะอาดน่าอยู่ มีความสามัคคี เสียสละ ช่วยเหลือเกื้อกูล ไม่ทิ้งใครไว้ ข้างหลัง พึ่งพาตนเอง พึ่งพากันเอง มีการรวมกลุ่มจิตอาสาพัฒนา พื้นที่และกลุ่มอาชีพต่างๆ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต มีรายได้เพิ่ม มีการรักษาประเพณีและอัตลักษณ์ของท้องถิ่นให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรม มีน้ำใจเอื้ออาทร เป็นเจ้าบ้านที่ดีต้อนรับผู้มาเยือน มีผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรม (CPOT) มีโฮมสเตย์วิถีไทย รวมทั้ง มีกิจกรรมการแสดงพื้นบ้านวิถีชุมชนสร้างความประทับใจและ การมีส่วนร่วมให้กับนักท่องเที่ยวที่มาเยือนจากทุกทิศทั่วโลก 🌞

เรื่องเล่ารอบรั้วศาสนา

นายกิตติพันธ์ พานสุวรรณ อธิบดีกรมการศาสนา เป็นประธาน พิธีกล่าวเปิดงาน โครงการอบรม ผู้สอนประจำศูนย์อบรมศาสนา อิสลามและจริยธรรมประจำมัสยิด ประจำปี พ.ศ. ๒๕๖๒ เมื่อวันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๒ ณ โรงแรม อัญชลีน้ำแกรนด์ เขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร 🌸

นายวีระ โรจน์พจนรัตน์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม เป็นประธานพิธีเปิดการประชุมสัมมนา “การส่งเสริมและพัฒนาองค์กร ชุมชน อำเภอ และจังหวัดคุณธรรม” ภายใต้แผนแม่บทส่งเสริม คุณธรรมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑ (พ.ศ. ๒๕๕๙-๒๕๖๔) โดยมีนายพงศ์ศักดิ์ฐ์ เสมสันต์ ที่ปรึกษารัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม นางฉวีรัตน์ เกษตรสุนทร ผู้ช่วยรัฐมนตรีประจำกระทรวงวัฒนธรรม นายปรารพ เหล่าวานิช เลขาธิการรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม นายกฤษศญพงษ์ ศิริ ปลัดกระทรวงวัฒนธรรม นายกิตติพันธ์ พานสุวรรณ อธิบดีกรมการศาสนา ผู้แทนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เข้าร่วม เมื่อวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๒ ณ โรงแรมทาวน์ อิน ทาวน์ เขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร 🌸

นางศรีนวล ลักกิตโร รองอธิบดีกรมการศาสนา เป็นประธานในพิธีเปิดโครงการสร้างคนดีสู่สังคม : ค้ำคุณธรรมสำหรับเยาวชน ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๒ โดยมีผู้บริหารและเจ้าหน้าที่กรมการศาสนา เข้าร่วมในพิธีเมื่อวันศุกร์ที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๒ ณ อาคารมหาเจษฎาบดินทร์ ชั้น ๓ วัดยานนาวา เขตสาทร กรุงเทพมหานคร 🌸

พระพรหมวชิรญาณ กรรมการมหาเถรสมาคม ปฏิบัติหน้าที่แทนสมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก ประธานฝ่ายสงฆ์ นายสุวพันธุ์ ตันยุวรรธนะ รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี เป็นประธานฝ่ายฆราวาส และนายกิตติพันธ์ พานสุวรรณ อธิบดีกรมการศาสนา เข้าร่วมในพิธีเจริญพระพุทธมนต์ เจริญจิตภาวนา ถวายพระพรชัยมงคลแด่ สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ในรัชกาลที่ ๙ ในงานสัปดาห์ส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เนื่องในเทศกาลวันมาฆบูชา ประจำปี ๒๕๖๒ เมื่อวันอาทิตย์ที่ ๑๗ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๒ ณ พุทธมณฑล อ่างทองพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม 🌸

นางฉวีรัตน์ เกษตรสุนทร ผู้ช่วยรัฐมนตรีประจำกระทรวงวัฒนธรรม เป็นประธานพิธีเจริญพระพุทธมนต์ ตักบาตร และเวียนเทียน เนื่องในเทศกาลมาฆบูชา ประจำปี พ.ศ. ๒๕๖๒ โดยมีนางยุพา ทวีวัฒนะกิจบวร รองปลัดกระทรวงวัฒนธรรม นายกิตติพันธ์ พานสุวรรณ อธิบดีกรมการศาสนา นายอนันต์ ชูโชติ อธิบดีกรมศิลปากร ผู้บริหารกระทรวงวัฒนธรรม คณะทูตานุทูตของประเทศที่นับถือพระพุทธศาสนา ๕ ประเทศ เจ้าหน้าที่กรมการศาสนา หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนเข้าร่วมในพิธี เมื่อวันที่ ๑๙ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๒ ณ ศาลาพระราชศรีรัตน วัดปทุมวนาราม เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 🌸

นางศรินทร์ ลักกิตโร รองอธิบดีกรมการศาสนา ประธานฝ่ายฆราวาส ในพิธีอัญเชิญพระบรมสารีริกธาตุ และจุดโคมมาฆประทีป เนื่องในงานสัปดาห์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาในเทศกาลมาฆบูชา พุทธศักราช ๒๕๖๒ โดยมีพระเดชพระคุณพระวิสุทฺธคุณ มหินทวงศ์ มหานายกะ เถโร เจ้าอาวาสวัดราชบูรณะศรีสุภุมิตี ประเทศศรีลังกา ประธานฝ่ายสงฆ์ พร้อมด้วยพระประมุขสงฆ์นานาชาติ จำนวน ๖ ประเทศ เด็ก เยาวชน นักเรียนและประชาชน จำนวน ๑,๒๕๐ รูป/คน เมื่อวันที่ ๑๙ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๒ ณ วัดนายโรง เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร 🌸

นายกิตติพันธ์ พานสุวรรณ อธิบดีกรมการศาสนา เป็นประธานในพิธีเปิดโครงการธรรมะสู่คนทั้งมวลไปสู่ประชาชนทุกกลุ่มทุกวัยและทุกสภาพร่างกาย ผ่านกิจกรรม “ศึกษาระรมะ เรียนรู้วิถีวัฒนธรรม เนื่องในเทศกาลมาฆบูชา พุทธศักราช ๒๕๖๒ โดยมีกลุ่มเครือข่ายเด็ก เยาวชน คนพิการพร้อมผู้ดูแล/ผู้ปกครองจากโรงเรียนโสตศึกษาทุ่งมหาเมฆ กรุงเทพฯ โรงเรียนพิบูลประชาสรรค์ และสถาบันราชานุกูล เข้าร่วมกิจกรรม” เมื่อวันพฤหัสบดีที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๒ ณ วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร 🌸

กรมการศาสนา นำนักเรียนโรงเรียนโสตศึกษาทุ่งมหาเมฆ โรงเรียนพิบูลประชาสรรค์ สถาบันราชานุกูล เข้าชมนิทรรศการ โดยมีการจัดแสดงทั้งหมด ๙ ห้อง มีชื่อเรียกว่า “อัญมณี แห่งมหานคร” เมื่อวันพฤหัสบดีที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๒ ณ นิทรรศน์รัตนโกสินทร์ เพื่อเรียนรู้ประวัติศาสตร์ ศิลปะ และวัฒนธรรมในยุครัตนโกสินทร์จนถึงปัจจุบัน 🌸

นายกิตติพันธ์ พานสุวรรณ อธิบดีกรมการศาสนา เป็นประธานเปิดงาน คอนเสิร์ตการกุศล “พระธรรมนำเพลงสุนทราภรณ์กับมหาจุฬาฯ” และมอบเกียรติบัตร เมื่อวันที่ ๓ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๒ ณ หอประชุมเล็ก ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย เขตห้วยขวาง กรุงเทพมหานคร 🌸

นายกิตติพันธ์ พานสุวรรณ อธิบดีกรมการศาสนา เยี่ยมชมนิทรรศการดำเนินงานของ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของ กรุงเทพมหานคร และถวายบรรยายความรู้เกี่ยวกับศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ และเข้าถวายสักการะ พระธรรมสุธี (นรินทร์ นรินทร์ ป.ธ.๓) เจ้าอาวาสวัดหัวลำโพง เมื่อวันที่ ๑๔ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๒ ณ วัดหัวลำโพง เขตบางรัก กรุงเทพมหานคร 🌸

พระคติธรรม สมเด็จพระสังฆราชฯ

“ดิถิมาฆบูชาได้เวียนมาบรรจบอีกคำรบหนึ่งแล้ว พุทธศาสนิกชนต่างทราบกันดีว่า ในดิถีเพ็ญเดือน ๓ เช่นนี้เป็นวันคล้ายวันที่สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงโอวาทปาติโมกข์ ประทานแก่พระสาวก ๑,๒๕๐ รูป ซึ่งล้วนอุปสมบทโดยวิธีเอหิภิกขุและเป็นพระอรหันต์ ทั้งนี้ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงริเริ่มให้มีวันมาฆบูชาขึ้นในประเทศไทย ก็เพื่อให้พุทธบริษัทร่วมกันบูชาพระรัตนตรัยเป็นกรณีพิเศษ และน้อมรำลึกถึงพระธรรมที่พระศาสดาทรงพระมหากรุณาประทานไว้เป็นหัวใจของพระพุทธศาสนา ได้แก่ ๑. การไม่ทำบาปทั้งปวง ๒. การบำเพ็ญกุศลให้ถึงพร้อม และ ๓. การชำระจิตใจให้สะอาดบริสุทธิ์จากกิเลสเครื่องเศร้าหมอง

การได้ชื่อว่าเป็นชาวพุทธที่แท้จริง มิได้อยู่ที่การขึ้นทะเบียนหรือการป่าวประกาศ หากอยู่ที่การศึกษาพระธรรมคำสั่งสอน ด้วยวิธีการฟังหรือการอ่าน เปรียบเสมือนการศึกษาแผนพื้ที่นำทางให้รอบคอบชัดเจน จะได้ไม่หลงทางและไม่เสียเวลา การศึกษาพระธรรมในระดับนี้เรียกว่า “ปริยัติธรรม” ซึ่งจำเป็นยิ่งสำหรับพุทธบริษัทในฐานะที่เป็น “สาวก” ซึ่งแปลว่าผู้ฟัง ย่อมไม่ใช่ผู้คิดเองตรัสรู้เอง แต่ต้องวางตนเป็นผู้ฟังที่ดีของพระศาสดา การศึกษาที่ดี จักช่วยป้องกันไม่ให้หลงไหลไปเป็นมิถนาคติ มิฉะนั้นบ่ถือหรือเชื่อสิ่งผิดๆ เพราะมีพระพุทธรูปเป็นเครื่องสกัดกั้นความตกต่ำ และคอยชี้หนทางที่ถูกต้องให้อยู่ตลอดเวลา ครั้นศึกษาพระธรรมในระดับการฟังจนเจนจบแล้ว คุณภาพของจิตใจย่อมยกระดับไปสู่การปฏิบัติ ที่เรียกว่า “ปฏิบัติธรรม” เป็นสติสัมปชัญญะที่สามารถเข้าถึงเฉพาะสภาพธรรมที่ปรากฏ จนปราศจากความยึดมั่นถือมั่นว่านั่นเป็นเรา นี่เป็นของเรา น้อมนำเข้าไปถึง “ปฏิเวธธรรม” คือ การบรรลุมรรค ผล นิพพาน ได้ในที่สุด วันมาฆบูชาอันเป็นวันประกาศหัวใจพระศาสนา จึงเป็นโอกาสที่ชาวพุทธพึงปฏิญาณตนว่า จะหันมาศึกษาพระธรรมอย่างจริงจัง มิใช่เพียงในระดับพิธีกรรมหรือโดยผิวเผิน เพื่อให้เกิดสติปัญญา สามารถอ่านวยความร่มเย็นมาสู่ชีวิตและสังคมส่วนรวมได้สมความมุ่งมาดปรารถนา

ขอพระสัทธรรมของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจงดำรงมั่นคงอยู่ในโลกนี้ตลอดกาลนาน และขอพุทธบริษัททั้งหลายจงพร้อมเพรียงกันศึกษาพระสัทธรรมนั้น เพื่อบรรลุถึงความงอกงามไพบูลย์ยิ่งขึ้นสืบไป เทอญ.”

สมเด็จพระสังฆราช

(สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ)

สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก

วัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม

๑๒ มกราคม ๒๕๖๒

สัมผัสกับปัญหาของคนในชุมชน ที่เต็มไปด้วยผู้คนหลากหลาย แต่ต้องมาอยู่ร่วมกัน
ไม่ว่าปัญหาเรื่องเล็กหรือใหญ่ ก็แก้ได้ด้วยรอยยิ้มและความอา ตามประเทศไทย

เสาร์ ๐๘.๔๕ - ๐๙.๑๕ น.

ครั้งที่ ๕ ออกอากาศ ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๖๒

กรมการศาสนา

กระทรวงวัฒนธรรม

เลขที่ ๑๐ อาคารที่ทำการกระทรวงวัฒนธรรม ชั้น ๒ ถนนเทียมร่วมมิตร

แขวงห้วยขวาง เขตห้วยขวาง กรุงเทพมหานคร ๑๐๓๑๐

Tel : ๐๒-๒๐๙-๓๖๙๙ Fax : ๐๒-๒๐๙-๓๗๑๒

Email : dra@dra.mail.go.th Website : www.dra.go.th

@dra.go.th

drathai.gov

www.dra.go.th

DRATHAI